

«It is a recognition that we are what we choose to remember, but we are also what we choose to forget.»

Tandanya-Adelaide, 2019

Ájmon-Aajmojne-Áimmuin
Rádjosis – sealluhit – áimmahuššat

Sisdoallu

Ovdasátni.....	7
Čoahkkáigeassu.....	8
Odđa sámi seailuhanplána	14
Struktuvra ja metoda.....	15
Ovttasdoaiman.....	16
Riikkaidgaskasaš rámmavuogádagat.....	17
Nationála rámmavuogádagat	18
Digitálalaččat ráhkaduvvon arkiivvat.....	20
Sámi servodatdokumentašuvdna	21
Seailuhanásahusaid ovttasbargu.....	26
Hábmet odđa dokumentašuvnna.....	29
Hálddahaslaš ja ekonomalaš váikkuhusat	31
Golbma seailuhaneavttu	32
Priváhtaarkiiva-šlájat.....	34
Seailuheami servodatsuorggit	35
Sámegiella	36
Boazodoallu	38
Duodji	40
Guollebivdu	42
Meahcásteapmi	43
Govva, filbma	44
Eanandoallu	45
Mearraborramuš	46
Bákteinistriija	47

Industriija	48
Huksen ja ráhkadus	49
Gálvogávppašeapmi	50
Johtalus ja rádju	51
Idjadan- ja guossohandoaibma - turisma	52
Media, diehtujuohkin ja gulahallan	53
Opmodat	54
Dálut ja báikkálaš biras	55
Oahppu ja dutkan	56
Dearvvašvuoda- ja sosiálasuorgi	57
Dáidda ja kultuvra	58
Osku ja eallinoaidnu	60
Valáštallan, áhpásmahttin ja sosiála searvvit	61
Mánáid- ja nuoraidorganisašuvnnat	62
Veahkkeruđat ja eaktodáhtolašvuoda ovddideapmi. Riikkaidgaskasaš organisašuvnnat	63
Girjáiivohta ja searvadahttin	64
Luondu ja birasgáhtten	65
Politiikka ja politiikkalaš organisašuvnnat	66
Fágalaš, dieđalaš, tehnikkalaš ja fidnovuđot bálvalusat	68
Servodatsuorggit Olju ja gássa, Fápmolágideapmi, Ruhtadeapmi ja dáhkádus, Bargoaddi- ja bargiidorganisašuvnnat	69
Čujuhusat	70
Mielddus: Priváhtaarkiivvaid vuostáiváldinrutiinnaid ovdamearka	72

Ovdasátni

Sámi arkiiva lea sámi álbmoga arkiivaásahus. Sámeigiella, árbevirolaš máhttu ja álgoálbmotperspektiiva leat doaimma vuodus. Sámi arkiivvas lea nationála ovddasvástádus áimmahuššat sámi dokumentašuvnna.

Priváhtaarkiiva lea oktasaš namahus arkiivvaide maid priváhta suorggi fitnodagat, organisašuvnnat, ásašusat ja olbmot leat ásašan. *Ájmon-Aajmojne-Áimmuin - Sámi priváhtaarkiivvaid seailluhanplána* ráhkadeapmi čuovvu priváhtaarkiivabarggu nationála strategiija mas ulbmilin lea ollislaš servodatdokumentašuvdna.

Seailluhanásahusain leat unnán sámi arkiivvat, ja lea dárbu systemáhtalaččat, ulbmillaččat ja einnotahtti vugiin seailluhit ja čohkket sámi priváhtaarkiivvaid. Sámi seailluhanplána lea boahhtevaš ánggiruššamiid ja vuoruhemiid máhttovuoddu. Plána lea oassin priváhtaarkiivvaid seailluhanplánaid fierpmádagas maid fylkkaovttastahtti ásašusat ja priváhtaarkiivvaid nationála seailluhanásahusat hábmejit.

Seailluhanbargu čađahuvvo sámi historjjá vuodul miššuvnna, koloniserema, rádjeásahemiid ja bággo fárreheidiid birra ja maiddái seamma áiggi historjjá vuodul dáruiduhttima, giellagičču ja areálariidduid birra. Seammás lea erenoamážit maŋemus 30 jagis leamaš posiitiiva ovdáneapmi sámi servodagas mii bidjá rámmaid dán bargui. Lea ilbman ođđa sámi almmolašvuotta gielalaš ja kultuvrralaš ealáskahttimiin, riekteovdánemiin, rganisašuvdnaeallima ovdánemiin ja Sámedikki ja eará sámi ásašusaid ásašemiin. Plána bajitdási ulbmil lea sihkkarastit, seailluhit ja almmusin dahkat sámi servodaga arkiivvaid sámi servodaga várás. Joksán dihte sámi servodaga ollislaš servodatdokumentašuvdna-mihttomeari, de lea dehálaš identifiseret gealbohuksen- ja kapasitehtadárbbu.

Buoret digitála beasatlašvuotta arkiivagálduide lea dehálaš eaktun go galgá juohkit dieđuid sámi ja álgoálbmogiid gielaid, historjjá ja servodateallima birra. Buore digitála infrastruktuorra láchčá diliid rádjerasttildeaddji ovttasbargui. Guhkesáiggeseailluheapmi ja historjjálaš dieđuid ja arkiivvaid almmusin dahkan Digitálaarkiiva bokte lea Arkiivadoaimmahaga ánggiruššansuorgi.

Digitálalaččat ráhkaduvvon priváhtaarkiivvaid seailluheapmi lea dego áiggiin gilvalit, go digitaliseren dađistaga lassána ja šaddá jođáneabbo sihke almmolaš ja priváhta sektoris. Sámi arkiivvas lea erenoamážit dárbu ráhkadit vugiid movt buoridit priváhta sektora digitálalaččat ráhkaduvvon arkiivvaid seailluheami vai dát eai manahuvvo.

Sámi seailluhanplána bokte áigu Sámi arkiiva čuovvolit Duohtavuoda- ja soabadankommišuvnna evttohusaid eambo arkiivvaid čohkkemiin, sihkkarastimiin ja rahpamiin, nannen dihte máhtu, historjjá, duohtavuoda ja soabadeami.

Sámi arkiiva galgá ain ovdánahttit sámi arkiivvaid seailluhanplána ovttasrádiid sámi servodagain, arkiivaeaiggádiiguin ja eará seailluhanásahusaiguin. Mun illudan buori ovttasbargui!

15.12.2023
Inga Marja Steinfjell
direktevra

Čoahkkáigeassu

Ájmon-Aajmojne-Áimmuin – Sámi priváhtaarkiivvaid seailuhanplána lea plána mii galgá sihkkarastit, seailuhit ja almmusin dahkat valjit sámi arkiivvaid joksan dihte mihttomeari *ollislaš servodatdokumentašuvdna*. Sámi seailuhanplána fátmasta arkiivvaid ja dokumentašuvnna main lea mearkkašupmi sámi servodahkii, sámegillii ja Sámi ovdáneapmái miehtásámi- ja álgoálbmotperspektiivvas. Seailuhanplána lea ráhkaduvvon álgoálbmogiid ja minoritehtaid *riikkaidgaskasaš riekteovdáneami* rámmaid siskkobealde.

Sámi arkiivvas lea nátionála ovddasvástádus sámi dokumentašuvnna hárrái ja háliida bovdet eará seailuhanásahusaid ovttasbargui ja ovttasdoibmii. Ásahuvvo sámi arkiivfierpmádat, ja museasiiddat mat leat Sámedikki hálddašeami vuollásaččat, bovdejuvvojit searvat fierpmádahkii. Fierpmádat galgá digaštallat vuoruhemiid, bargujuogu, gealbosiirdima, digitaliserema ja beaktillis ovttasdoaimama. Ovttasbargu bidjá luohttámuša, doahttaleami ja gelbbolašvuoda vuodđun.

Priváhtaarkiivvat leat arkiivvat maid fitnodagat, organisašuvnnat ja olbmot leat ásahan. Juohku *servodatsurggiid* mielde geavahuvvo ovdanbuktit aktevrraid main leat priváhtaarkiivvat. Go galgá čilget servodatsurggiid, de geavahuvvojit sámi kategoriijat ovttas SSB ealáhuskodaiguin. Kategoriijat sámegiella, boazodoallu, guollebivdu, meahcásteapmi, duodji, govat ja fiilbma namuhuvvojit erenoamážit.

Gudege servodatsuorggi dáfus *árvala seailuhanplána arkiivvaid maid sáhtá árvoštallat seailuhit*. Listu ii leat dievaslaš. Eará arkiivvaid sáhtá árvoštallat seailuhanárvosažžan, seamma seailuhaneavttuid mielde. Sámi arkiiva háliida gulahallat aktevrraiguin árvoštallan dihte lea go áigequovdil seailuhit arkiivvaid.

Buoret digitála beasatlašvuoha arkiivamateriálii lea mávssolaš gáldun historjjá ovdanbuktimii, árbevirolaš máhttui ja sámegiella lassigeavaheapmái ja ovddideapmái. Arkiivvat galget bargat ovddidit buori dieđalaš vuodu mii guoská sámi riektediliid ja oktagaslaš ja kollektiiva riektesihkarvuoda dokumentašuvdnii. Seailuhanplána čalmustahtá maiddá digitálalaččat ráhkaduvvon arkiivvaid ja arkiivvaid mat leat ráhkaduvvon min áiggis.

Plánas lea metodaoassi ja geavatlaš oassi. Leat ráhkaduvvon *golbma seailuhaneavttu* sámi arkiivvaid seailuheami dáfus. Sámi arkiivvaid seailuheamis berre okta dahje eambo dáin eavttuin devdojuvvot.

Iktedimmie

Ájmon-Aajmojne-Áimmuin - Vaarjelmiesoejkesje saemien privaate vâarhkojde lea soejkesje mij edtja vijries lâhkoem saemien vâarhkojste gorredidh, vaarjelidh jîh baahtsemem vedtedh juktie ulmieni âllesth seabradahkedokumentasjovnen bijre jaksedh. Saemien vaarjelmiesoejkesje vâarhkoem jîh dokumentasjovnem feerhmie mij lea vihkele saemien seabradahkese, saemien gielese jîh evtiedæmman Saepmeste abpesaemien jîh aalkoeâålmegeperspektijvesne. Soejkesje lea dorjesovveme aalkoeâålmege jîh unnebelâhkoej gaskenasjonaale reaktævtiedimmien mieriej sisnjeli.

Saemien vâarhkoem nasjonaale diædtem âtna saemien dokumentasjovnen âvteste jîh sæjhta jeatjah vaarjelmieinstitusjovnh laavenjostose jîh ektiedahkose bööredidh. Saemien vâarhkoeviermie tseegkesâvva jîh museumiesijth mah leah Saemiedigkien reeremen nuelesne, bööresuvvieh meatan ârrodh viermesne. Viermie sæjhta prioriteeremh, barkoejuekemem, maahtoesertemem, digitaliseeremem jîh radtjoes ektiedahkoem digkiedidh. Laavenjostoe sæjhta leajhtadimmien, seahkarimmien jîh maahtoem vâaroeminie utnedh.

Privaate vâarhkoeh leah vâarhkoeh sielti, giehtelimmiej jîh almetji minngesne. Joekedimmie seabradahkesuerkiej sijse lea âtnasovveme aktöörïde âehpiedehtedh mah privaate vâarhkoem utnieh. Gosse seabradahkesuerkieh buerkeste, saemien kategorijh leah âtnasovveme jielemekodajgumie ektine SSB:ste. Kategorijh saemien giele, bâatsoe, gööleme, vijreme, ribleme, vætnoe, guvvie jîh filme leah sjierelaakan neebnesovveme.

Fierhten seabradahkesuarkan vaarjelmiesoejkesje *raeriestimmine vâarhkojde bâata mejtie maahta vuarjasjidh vaarjelidh*. Læstoe ij leah âllesth. Maahta jeatjah vâarhkoeh vuarjasjidh goh vaarjelmievvörtëgs, dej seamma vaarjelmiedamtsvæhtaj mietie. Saemien vâarhkoem sæjhta aktöörïgumie rââresjidh juktie vuarjasjidh mejtie leah sjyöhtehke vâarhkojde vaarjelidh.

Lissiehtamme digitaale baahtseme vâarhkoematerijellese lea vihkeles gaaltije histovrijem jîh aerpievuekien daajroem âehpiedehtedh, jîh saemien gielem vielie nuhtjedh jîh evtiedidh. Vâarhkoeh edtjeh hijven vitenskapeles vâaromem vedtedh saemien reaktatsiehkïeh, jîh individuelle jîh ektie reaktajearsoesvoetem dokumenteeredh. Vaarjelmiesoejkesje aaj jarngesne âtna digitaale sjugniedamme vâarhkoeh jîh *vâarhkoeh mah leah mijjen tijjen sjugniedamme*.

Soejkesje aktem metodebieliem jîh aktem praktikheles bieliem âtna. *Golme vaarjelmiedamtsvæhtah* leah dorjesovveme juktie saemien vâarhkoeh vaarjelidh. Juktie saemien vâarhkoem vaarjelidh dellie akte jallh jïenebh daejstie damtsvæhtijste byöroeh stïeresne ârrodh.

Tjoahkkáj gæsos

Ájmon -Aajmojne-Áimmuin – Sáme priváhtaarkijva bisodimpládna l pládna gáktu nanostuhttet, bisodit ja sadjihin adnet valljudagáv sáme arkijvajs. Plána vuodo l jáksát ulmev *åbbålasj sebrudakduodastahttemij*. Sáme bisodimplánan la arkijvva ja duodastus ma gulluji sáme sebrudahkaj, sáme giellaj ja ávddánibme Sámen gájksáme- ja iemeálmukperspektijvan. Bisodimpládna l ásadam *rikkajgasskasasj riektáávdđánime* iemeálmugij ja unneplágoj gáktuj.

Sáme arkijvan la nasjonalalásj ávdásvástádus sáme duodastibmáj ja galggá gáhttjot ietjá bisodiminstitusjávnaht *aktisasj barguj ja avtastallamij*. Ásaduvvá sáme arkijvaværmáda hka, ja dávvervuorká ma gulluji Sámedikke háldadibmáj gáhtjoduvvi værmáda hka sebrutjit. Værmáda hka galggá dágástallat vuorodimij, barggojuogojt, máhttosirddemav, digitaliserimav ja dábmarisavtastallamav. Aktisasj bargo vuodo l luohtádus, vieldus ja máhtudahka.

Priváhtaarkijva li arkijva vidnudagájs, dájmadagájs ja priváhta ulmutijjs. Juohkem *sebrudaksuorgij* gáktuj le anedum vaj dájmadiddje gæenna li arkijva boahhtá ávddán. Tjieggitjit sebrudaksuorgijit li sáme kategoriija anedum aktan æláduskávdáj Statistisk sentralbyrå:as. Kategoriija degu sáme giella, boatsojæládus, guolástibme, bivddo, tjoahkkim, duodje, gávvim ja filmma li sierraláhkáj nammaduvvam.

Bisodimplánan juohkka sebrudaksuorggáj le *lissta oajvvadásj arkijvajda* ma máhtti árvustaláduvvat bisodibmáj. Lissta ij la dievalasj. Ietjá arkijva aj máhtti árvustaláduvvat bisodibmáj, sæmme gájbbadásj gáktuj. Sáme arkijvva sihtá guládallamav dájmadiddij árvustalátjit arkijvajt bisodibmáj.

Ienep digitála máhttelisvuoda bessat arkijvamateriállaj le ájnas gálldo gá galggá buktet ávddán histávráv, árbbediedov ja sáme giella giellaano lassánimev ja ávddánimev. Arkijva galggi viehkedit diedalásj vuoduj sáme riektá ja ájnegasj ja aktisasj riektáoaggásvuoda duodastibmáj. Bisodimpládna aj tjalmostahttá digitála arkijvajt ja arkijvajt mijá ájgen buvtaduvvam.

Plánan la metávdđá oasse ja praktihkalasj oasse. *Gálmma bisodimgájbbadásj* li ásadam sáme arkijvaj bisodime gáktuj. Sáme arkijva ma galggi bisoduvvat vierttiji avtav jali ienep bisodimgájbbadásj dievddet.

Sammendrag

Ájmon-Aajmojne-Áimmuin - Bevaringsplan for samiske privatarkiv er en plan for å sikre, bevare og tilgjengeliggjøre et bredt utvalg av samiske arkiver for å nå målsettingen om *helhetlig samfunnsdokumentasjon*. Samisk bevaringsplan omfatter arkiv og dokumentasjon av betydning for det samiske samfunn, samisk språk og utvikling av Sápmi i et allsamisk og urfolksperspektiv. Bevaringsplanen er utarbeidet innen rammene av *internasjonal rettsutvikling* for urfolk og minoriteter.

Samisk arkiv har et nasjonalt ansvar for samisk dokumentasjon og vil invitere andre bevaringsinstitusjoner til samarbeid og samhandling. Det etableres et samisk arkivnettverk, og museumssidaene som er under Sametingets forvaltning, inviteres til å delta i nettverket. Nettverket vil diskutere prioriteringer, arbeidsdeling, kompetanseoverføring, digitalisering og effektiv samhandling. Samarbeidet vil bygge på tillit, respekt og kompetanse.

Privatarkiv omfatter arkiv etter bedrifter, organisasjoner og personer. En inndeling i *samfunnsområder* er brukt for å presentere aktører som har privatarkiv. For å beskrive samfunnsområdene er samiske kategorier benyttet sammen med næringskoder fra SSB. Kategoriene samisk språk, reindrift, fiske, jakt, sanking, duodji, foto og film er nevnt spesielt.

For hvert samfunnsområde lister bevaringsplanen opp *forslag til arkiv som kan vurderes for bevaring*. Listen er ikke uttømmende. Andre arkiv kan vurderes som bevaringsverdige, da etter de samme bevaringskriteriene. Samisk arkiv ønsker dialog med aktørene for å vurdere om arkivene er aktuelle for bevaring.

Økt digital tilgang til arkivmateriale er en vesentlig kilde til presentasjon av historie, tradisjonell kunnskap og økt bruk og utvikling av samisk språk. Arkivene skal bidra til et godt vitenskapelig grunnlag for dokumentasjon av samiske rettighetsforhold og individuell og kollektiv rettsikkerhet. Bevaringsplanen har også fokus på digitalt skapte arkiv og arkiv skapt i vår tid.

Planen har en metodedel og en praktisk del. Det er utviklet *tre bevaringskriterier* for bevaring av samiske arkiv. For å bevare et samisk arkiv bør ett eller flere av disse kriteriene være oppfylt.

Davvisámegillii jorgalan: Berit Margrethe Oskal
Julevsámegillii jorgalan: Marita Elise Turi
Lullisámegillii jorgalan: Ellen Bull Jonassen
Hábmen: TBWA\Norway

Summary

Ájmon-Aajmojne-Áimmuin – The Sámi Acquisition Action Plan – is an action plan to secure, preserve and make available a wide range of Sámi archives to achieve the goal of a *comprehensive documentation of society*. The Sámi Acquisition Action Plan includes archives and records of significance to the Sámi society, the Sámi language, and the development of Sápmi from an all-Sámi and indigenous perspective. The action plan has been drawn up within the framework of *international legal development* for indigenous peoples and minorities.

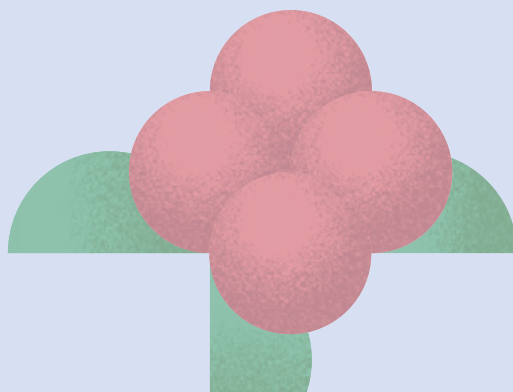
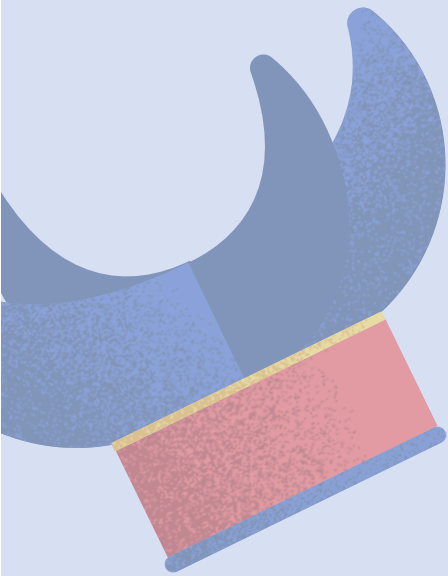
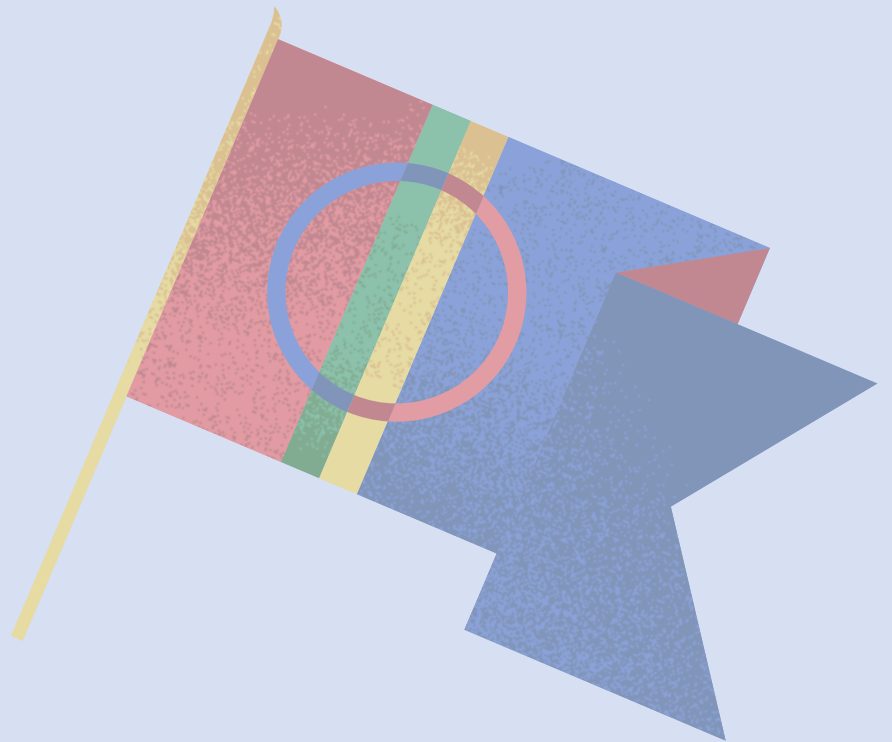
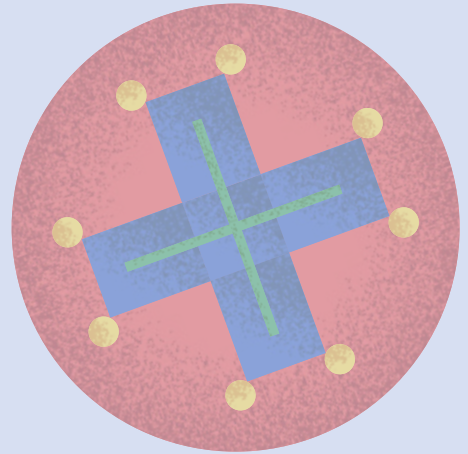
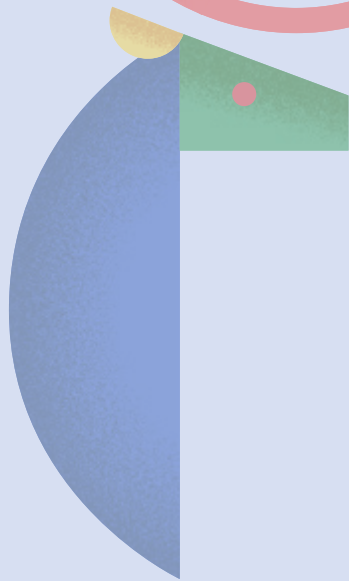
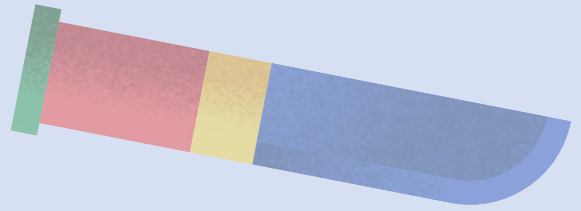
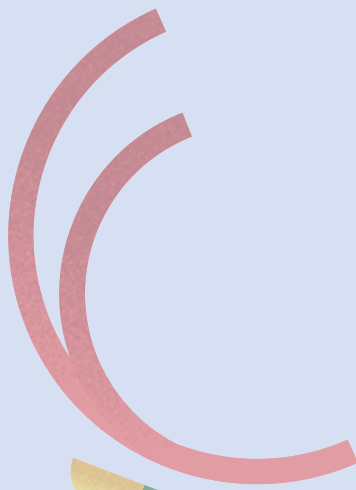
The Sámi Archives has a national responsibility for Sámi documentation and will invite other institutions that preserve Sámi archives to *cooperate and interact*. A Sámi archives network is being established, and the museum siidas under the administration of the Sámi Parliament are invited to participate in the network. The network will discuss priorities, division of efforts, competence transfer, digitization, and efficient interaction. The collaboration will be built on trust, respect and competence.

Private archives include archives by companies, businesses, and individuals. A division into different *sectors of society* is used to present the record creators. To describe each sector of society, Sámi categories are used together with business codes from Statistics Norway. The categories Sámi language, reindeer herding, fishing, hunting, gathering, duodji, photography and film are mentioned specifically.

For each sector of society, the action plan has *proposed archives that can be considered for preservation*. The list is not exhaustive. Other archives can be assessed as worthy of preservation, according to the same criteria. The Sámi Archives wants a dialogue with the records creators to assess whether the archives are suitable for preservation.

Increased digital access to archive material is an essential source for the presentation of history, traditional knowledge and increased use and development of the Sámi language. The archives will contribute to a good scientific basis for documentation of Sámi rights and individual and collective legal rights. The action plan also focuses on digital born archives and contemporary archives.

The action plan has a methodological part and a practical part. *Three acquisition criteria* have been developed for the selection of Sámi archives for preservation. In order to preserve a Sámi archive, one or more of these criteria should be met.

Ođđa sámi seailuhanplána

The International Council on Archives (ICA) universála julggaštusa mielde arkiivaid birra leat arkiivvat aktolágan ja buhttekeahtes árbbit mat sirdojuvvojit buolvvas bulvii. Sámi arkiiva lea sámi kultuvrra, ovddešáiggi ja dáláláiggi historjja gáldu. Sámi arkiivahivvodat seailuhanásahusain lea unni, ja lea dárbu seailuhit eambbo priváhtaarkiivaid. Seailuhanplána čielggada maid Sámi arkiiva atná iežas ovddasvástádussuorgin, guđet aktevrrat árvoštallojuvvojit seailuhanárvosažžan ja guđiid doaibmajuid ja vuoruhemiid mielde Sámi arkiiva áigu bargat.

Aktevrrat mat leat čielggaduvvon plánas, leat vuosttažettiin sámi aktevrrat main lea guhkes historjja. Aktevrá dán oktavuodas lea fitnodat, organisašuvdna dahje earakilolmmoš mas lea arkiiva man sáhtta árvoštallat seailuhanárvosažžan Sámi seailuhanplána eavttuid mielde. Sámi arkiivvain leat ollu njálmálaš gáldut nu go persovnnalaš muitalusat ja luodit. Dát gáldojoavku ferte seailuhuvvot. Sáhtta maiddái leat áigequovdil háhkat dokumentašuvvna ollu surggiin gos gávdno unnán ovdalaččas. Lea hoahppu digitaliseret boarráset jietnabáttiid, govaid ja filmmaid danne go dán lágan diehtogálduin lea ráddjejuvvon eallinahki.

Sámi priváhtaarkiivaid seailuhanplána gusto 3-5 jagi ja galgá evaluerejuvvo dan maŋgel.

Kontinuehta ja nuppástuhttin

Seailuhanplána čállojuvvo min áiggi ja fátmasta maiddái ođđaset sámi arkiivaid mat leat ráhkaduvvon digitálaččat. Websiidat, e-poasttat ja sosiála mediat leat dehálaččat seailuhanoktavuodas. Sáhtta leat áigequovdil siehttat earkilolbmuiguin, fitnodagaiguin dahje organisašuvvnaiguin čohkket websiidat ja sosiála mediaid.

Sámi arkiivvas lea nátionála ovddasvástádus seailuhit sámi dokumentašuvvna. Dál leat vuos unnán sámi arkiivvat mat leat seailuhuvvon, ja seailuhanárvosaš arkiivvat leat hui bieddguidd geográfalaččat. Danne lea ovtasbargu nátionála, regionála ja báikkálaš seailuhanásahusaid gaska dehálaš.

Seailuhanplána čájeha guđiid arkiivaid Sámi arkiiva árvoštallá seailuhit ja manne. Dat addá einnotahttivuođa ovtasbargoguimmiide, ja dat čilge ja dokumentere boahttevaš arkiivageavaheddjiid valljodaga. Aktevrálistu ferte dađistaga ođasmahttojuvvo ovtasráđiid seailuhanásahusaiguin ja arkiivageavaheddjiiguin. Ahte aktevrá lea Sámi seailuhanlisttus mielde, mearkkaša vuosttažettiin ahte arkiiva meroštallojuvvo seailuhanárvosažžan ja berre árvoštallojuvvo geigejuvvo seailuhanásahussii. Dat ii mearkkaš ahte arkiiva ferte geigejuvvo juste Sámi arkiivii. Sáhtta maiddái eará seailuhanásahussii geigejuvvo. Dán čielggadit arkiivaeigggadat ja seailuhanásahusat gaskaneaset.

Struktuvra ja metoda

Seailluhanplána čalmmustahtá barggu ulbmila ja maiddái plána struktuvrra, huksehusa ja metoda. Servodatsuorggit oktan aktevrraiguin mat árvvoštallojuvvojit seailluhanárvosazžan čielggaduvvojit. Plánas lea maiddái plána ovttasdoaimmamii eará suodjalanásahusaiguin.

Sámi seailluhanplána geavaha seamma metoda go Arkiiivadoaimmahaga 2020 seailluhanplána, seammás go lea heivehuvvon nu ahte čilge sámi servodateallima, sámi ealáhusaid ja sámi kultursurggiid. Suorggit giella, boazodoallu, duodji, guollebivdu ja meahcásteapmi leat čilgejuvvon erenoamážit. Govva- ja filbmamediašlájat čielggaduvvojit maid sierra.

Sámedikki mearrádus áššis SP 023/13 Sámediggediedáhus sámi dáidaga ja kultuvrra birra geavahuvvo vuodđun. Sámedikki mearrádus kulturealáhusaid, kultuvrra ja kreatiiva ealáhusaid birra geavahuvvo maiddái seailluhanplána vuodđun. Plána lea dasa lassin juhkkjuvvon servodatsurggiide SSB NÆRING/ SN2007/NACE nammasaš kategoriijaid vuodul ja eaktodáhtolaš organisašuvnnaid riikkaidgaskasaš kategoriserenstandárdda ICNPO vuodul. Servodatsuorggit leat čilgejuvvon oanehaččat oktan gullevaš aktevrallistuin.

Arkiiivat leat erenoamáš dehálaččat álgoálbmot- ja minoritehtagielaid seailluheapmái ja áimmahuššamii miehtá máilmmi. Dokumentašuvdna mii sihkkarastá sámi giellaovdáneami vuoddu lea ge danne guovddáš ja čađamanni dimenšuvdna plánabargus.

Arkiiivat mat sisttisdollet persovdnadieđuid hálldašuvvojit persovdnasuodjalus- ja GDPR-njuolggadusaid mielde.

*«Ovttasbargu
galgá vuodustuvvot
luohttámuššii,
doahttaleapmái ja
gelbbolašvuhtii.»*

Kulturdepartemeanta, Gulaskuddannotáhtta, 2021.

Ovttasdoaimman

Seailluhanplána galgá veahkkin plánalaččat seailluhit sámi dokumentašuvnna seailluhanásahusain miehtá riikka. Ulbmil lea sihkkarastit seailluhanárvošaš dokumentašuvdnavalljodaga manjit áigái ja rahpat dan geavahussii. Seammás galgá plána leat inspirašuvdnan seailluhanásahusaide miehtá riikka. Lea sávaldat ja dárbu ahte šaddá buoret arkiivaovttasbargu Sámis riikkarájiid rastá.

Seailluhanplána čielggada iešguđet seailluhanásahusaid ovttasdoaimmanrámmaid ja -vugiid ja čilge Sámi arkiivva rolla ja barggaid. Dát áššit čilgejuvvojit dárkileappot kapihttalis seailluhanásahusaid ovttasbarggu birra.

SÁMI ARKIIVVA BIRRA

Sámi arkiivvas lea nationála ovddasvástádus áimmahuššat sámi dokumentašuvnna. Arkiivvat sihkkarastojuvvojit boahpteáigái erenoamáš magasiinnain.

Politiikkárat, dutkit, sámi ásašusat, searvvit, orohagat, guolástansearvvit, njuovahagat ja eará fitnodagat sirdet (geigejit) arkiivvaideaset deike vai diehtu ii mana duššái boahpteáiggis. Dáppe leat maiddá almmolaš ásašusaid arkiivvat vuorkkain. Sámi arkiiva ovttasbargá eará seailluhanásahusaiguin sámi dokumentašuvnna seailluheamis.

Seailluhanásahusat galget aktiivvalaččat bargat plána mielde ja váldit oktavuoda arkiivaeiggiiguin čielggadan dihte vejolašvuoda geiget arkiivva. Dávjá sáhttá leat áddjás proseassa oččodit arkiivageigensoahpamuša. Lahkonanvuohki mas seailluhanásahusat ieža árvalit ovttasbarggu, sáhttá leat beaktileabbo ja eambo einnostahtti go vuordit aktevrraid váldit oktavuoda seailluhanásahusain ja jearrat geigema birra.

Seailluhanplána lea identifiseren 445 aktevrra main sáhttet leat seailluhanárvošaš arkiivvat. Dat leat juhkkovuvvon servodatsurggiide. Guđe aktevrraiguin ja gallásiiguin Sámi arkiiva ieš háliida váldit oktavuoda, lea vuoruhemiid, áigumušaid ja kapasitehta duohken. Gulahallan seailluhanásahusaiguin deattuha bargojuogu ja gii galgá váldit ovddasvástádusa guđe arkiivva hárrái. Dát lea arkiivva fáktoriid duohken, nugo geográfalaš gullevašvuolta, ahki, fáddá, mediašládja, bargojuohku dahje seailluhanásahusa beroštussuorgi, arkiivva sturrodat, guoros magasiidnasadji jna. Dákko lea dárbu oktilaččat gulahallat seailluhanásahusaiguin.

ARKIIVADOAIMMAHAGA BIRRA

Arkiivadoaimmahaga servodatdoaimma lea bargat ovddidit beaktilis dokumentašuvdnahálddašeami ja sihkkarastit, seailluhit ja almmusin dahkat viiddis ja mánggabealat oasi servodaga arkiivvain.

Stáhta, suohkanat ja priváhta suorggi arkiivvat dievasmahttet nubbi nuppi ja dokumenterejit servodaga iešguđetlágan vuolggasajiin. Dát dokumentašuvdna veahkeha ollislaččat dokumenteret servodaga ja kultuvrra.

Riikkaidgaskasaš rámmavuogádagat

Sámi suodjalanplána lea ráhkaduvvon álgoálbmogiid ja minoritehtaid riikkaidgaskasaš ja nationála riekteovddideami rámmavuogádagaid siskkobealde. ON álgoálbmotvuogátvuodaid julggaštusa artihkal 31 mielde lea álgoálbmogiin riekti seailluhit, mearridit, suodjalit ja ovddidit iežaset kulturárbbi, iežaset árbedieđu ja iežaset kulturdovdomearkkaid. Stáhtat galget ovttrasáđiid álgoálbmogiiguin čađahit beaktillis doaimbajuid čuovvolan dihte julggaštusa sisdoalu.

ICA Tandanya-Adelaide-julggaštus ráhkaduvvui 2019:s aktiivvalaččat doarjut ON álgoálbmotvuogátvuodaid julggaštusa geatnegasvuodaid. Rámmavuogádagat bagada máilmmi riikkaarkiivvaid das movt álgoálbmotarkiivvat berrejit hálddašuvvot, ja movt stáhtaid riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid álgoálbmogiid ektui sáhttá áimmahuššat. Dás čujuhuvvo dasa ahte koloniála arkiivvat geavahuvvojedje duodaštit odđahutkiid doaimmaid, ráhkadit odđa identitehtakategoriijaid ja áimmahuššat kolonisttaid muitalusaid, seammás go álgoálbmogiid historjá guđđojuvvui álgoálbmogiid oktasaš muitui.

Seailluhanplána sámi servodaga várás galgá leat mielde njulgeme dán dássehisvuoda arkiivvain ja sihkkarastit ollislaš sámi servodatdokumentašuvvna.

ICAs julggaštusa čuovvoleamis váldojuvvo ovdan ahte arkiivvat berrejit gávnnahtit odđa bargovugiid mat sihke árvvusatnet álgoálbmogiid máhttovuogádagaid ja mat ásahtit saji ehtalaš reflekšuvdnii, almmá dubmema dahje duolbmama haga. Álbmotrievtti vuodul deattuha Tandanya-julggaštus "fundamental trust and accountability in society" dárbbu. Viiddis sámi arkiivvuodu ovddideapmi mángga seailluhanásahusas galgá dáhpuhuvvat ovttasbargguin ja áddejumiin sámi servodagain. Oinnolašvuolta, diehtujuohkin ja luohhtámuša huksen leat guovddážis.

«The ICA recognizes its responsibility to re-imagine the meaning of archives as an engaging model of social memory; to embrace Indigenous worldviews and methods of creating, sharing and preserving valued knowledge.»

ICA, 2010

Nationála rámmavuogádagat

Sámi arkiivva servodatdoaimma

Sámi arkiiva lea arkiivaásahus sámi servodaga váste. Sámegejella, árbevirolaš máhttu ja álgoálbmotperspektiiva leat vuođđun doibmii. Sámi arkiivvas lea nationála ovddasvástádus ja ovttasbargá eará seailuhanásahusaiguin sealluhit sámi dokumentašuvnna. Sámi servodahkii lea dehálaš ahte valjit organisašuvnnaid, fitnodagaid ja olbmuid arkiivamateriála seailuhuvvo miehtá sámi guovllu. Áigumuš lea čađahit árijjalaš čohkkema mas sámi dokumentašuvnaváili identifiserejuvvo.

Arkiivadoaimmahaga servodatdoaimma

Arkiivadoaimmahaga servodatdoaimma lea veahkkin ovddidit beaktillis dokumentašuvnahálddašeami ja sihkkarastit, sealluhit ja almmusin dahkat viiddis ja mánggabealat oasi servodaga arkiivvain. Bajimus arkiivaeiseváldin lea Arkiivadoaimmahagas ovddasvástádus fágalaš standárddain ja njuolggadusain, almmolaš arkiivabargguid bearráigeahčus ja bagadallamis. Arkiivadoaimmahat galgá bidjat johtui bajimus dási nationála politihka arkiivasuorggis ja veahkkin ovddidit ja nannet arkiivasuorggi. Seailuhanásahussan lea Arkiivadoaimmahagas ovddasvástádus stáhta arkiivvaid ja vuoruhuvvon priváhta arkiivvaid guhkesáigásaš vurrkodeamis, almmusin dahkamis ja gaskkusteamis.

Sámedikki váldobargu kulturpolitihkas

Sámedikki váldobargu kulturpolitihkas lea láchit diliid sámi dáidda- ja kulturdoaimmaid ovddideapmái. Mánggabealat kultureallin nanne sámi gullelašvuoda ja identitehta ja váikkuha ealli báikegottiide gos olbmot háliidit ássat. Danne leat kulturdoaimmat dehálaččat sámi servodagas, maiddái ássamii. Sámi kultur bargu lea mielde ovddideame gullelašvuoda, loaktima ja eallinkvalitehta, lassin kulturvuđot bargosajiide (Sámediggi.no).

Sámi seailuhanplána

Seailuhanplána ulbmil lea:

- nannet arkiivvaid mearkkašumi sámi máhtolašvuoda ja dokumentašuvnna ohcamis
- identifiseret gealbo- ja kapasitehtahuksema dárbbu joksan dihte ollislaš servodatdokumentašuvnna ulbmila sámi servodagas
- vástidit mii sámi arkiiva sáhtta leat, álgoálbmotarkiivvaid Tandaya-julggastusa ja sámi áddejumi mielde
- doaibmat reaidun mii (váikkuha eambo ja) systemáhtalaččat seailuha ja almmusin dahká sámi dokumentašuvnna olles AGM-suorggis (arkiivvat, girjerádjosat ja museat)

Plánabarggu čuovvoleapmin lea maiddái áigeguovdil bargat dainna movt arkiivamateriála ja museamateriála dievasmahttet nubbi nuppi.

Museagálvvuid, arkiivvaid, girjerádjosiid ja árbedieđuid ovttahttin lea dakkár resursa maid sáhtta geavahit buorebut. Eambo sámi priváhtaarkiivačoakkáldagat museain ja arkiivaásahusain bidjet vuodu museaid ja arkiivvaid gaskasaš ovttasbargui. Sámi arkiiva háliida láchit dilálašvuodaid oktasaš ovddidanprošeavttaide oassin sámi AGM-ovttasbarggus.

Digitaliseren

Dihorteknologiija lea mearkkašahtti resursa álgoálbmogiid ovttasbargui miehtá máilmmi. Buorre digitála infrastruktuorra láhčá dilálašvuodaid rádjasttideaddji ovttasbargui ja ođđa čovdosiidda arkiivasuorggis. Teknologiija buktá vejolašvuodaid seailluhit árbedieđu ja nannet sámi giela ja kulturárbbi.

Sámediggi čujuha ássiid lassánan vuordámušaide digitála bálvalusaide. Almmolašvuodas lea ovddasvástádus gozihit ahte sámi álbmogis leat buorit digitála bálvalusat ja buktagat, ja gozihit ahte sámegeiella lea ovttadássásaš dárogielain maiddá digitála arenas. Digitaliseren addá erenoamáš vejolašvuoda nannet sámegeielaide ja nannet giellaarenaid dainna lágiin ahte eanet bálvalusat sáhttet fálojuvvot ja lágiduvvot sámegeiella. (Sámediggi SP Ášši 067/18).

Váilevaš digitaliseren dagaha ahte lea várra manahit dieđuid, go mángga diehtogaskusteaddjis lea ráddjejuvvon doaibmanáigi, ovdamearkka dihte jietnabáttis. Danne galget stuorat oasis čoakkáldagain digitaliserjuvvot ja rahppujuvvot olbmuide.

Guhkesáiggeseailluheapmi ja historjjálaš dieđuid ja arkiivvaid almmusin dahkan Digitálaarkiiva bokte lea ángiruššansuorgi. Arkiivadoaimmahat fállá digitaliseret arkiivvaid mat vurkkoduvvojit sámi museain ja kulturásahusain. Sámi arkiivva 25 jagi ávvudeami oktavuodas 2020:s álggii Arkiivadoaimmahat digitaliseret sámi arkiivamateriála mii vurkkoduvvo seailluhanásahusain miehtá riikka. Dat nuvttá digitaliserenfálaldat mii gusto buot mediašlájaid, ásahuvvui bistevažžan ja galgá leat veahkkinn

lasihit sámi arkiivamateriála Digitálaarkiivvas. Go arkiivamateriála lea digitaliserjuvvon, de galgá dat sáddejuvvot ruovttoluotta seailluhanásahussii mii ain galgá vurkkodit originálaide. Arkiivadoaimmahagas lea ovddasvástádus digitála mángosa guhkesáiggi vurkemii Digitálaarkiivvas.

Kulturárbedigitaliserema guovddáš Našunálgirjerádjosis Muoffies lea digitaliseren olles AGM-suorggi kulturábemateriálaide. Bálvalussii gullet buot dokumeantavuđot kulturábemateriálat arkiivvain, girjerádjosiin ja museain. Dat mearkkaša ahte dát bálvalus fátmasta buot seailluhanásahusaid smávva báikkálaš museaid rájes gitta stuorra čoakkáldagaide Arkiivadoaimmahagas.

AGM-suorggi dáfus mii lea olggobealde Arkiivadoaimmahaga lea bálvalus dán rádjái dušše sisttisdoallan jietna-, video-, filbma- ja govvdigitaliserema. Bábirarkiivva dáfus lea Arkiivadoaimmahat earret eará digitaliserehan buollinberráigeahččanprotokollaid ja álbmotregistrtarkoarttaide. Nášunálgirjerájus lea dál digitalisereme riikkabeahttiarkiivva Arkiivadoaimmahaga várás, ja dan válbmen ádjána mánga jagi. Buvttadanriekkis bábervuđot priváhtaarkiivvaid digitaliseremii buot AGM-ásahusaid várás ásahuvvo áramusat 2024 rájes.

«Jus SÁM galgá sirdojuvvot boahttevaš buolvvaide, de ferte dat seailluhuvvot viidáset geavaheami bokte ja čohkkejuvvot, duodaštuvvot ja gaskkustuvvot nu ollu go vejolaš.»

SÁM árbediehtu, Sámediggi, 2021

Digitálalaččat ráhkaduvvon arkiivvat

Arkiivamateriála mii lea ráhkaduvvon sihke almmolaš ja priváhta suorggis maŋemus 30 jagis lea eanas digitálalaččat ráhkaduvvon. Digitála priváhtaarkiivvat sáhttet ovdamearkka dihte leat fiillat muhtun fiilavuogádagas, e-poasta-konttut, diehtovuodut, fágavuogádagat dahje eanet ovdánan arkiivavuogádagat fitnodagain dahje organisašuvnnain vissis sturrodagas. Oktasaš buot digitálalaččat ráhkaduvvon arkiivamateriála ektui lea ahte ferte čađahit aktiivvalaš doaibmajiid vai dokumentašuvnna sáhttá sealluhit guhkit áiggi badjel.

Go digitála arkiivvat álkit sáhttet jávkat, de lea dehálaš aktiivvalaččat bargat ja vurket materiála guhkit áiggi vurkkodeapmái depotásahusain. Digitála addimat sealluhanásahusain gohčoduvvojtt arkiivabuvttusin. Arkiivabuvttus ferte áimmahuššojuvvot guhkit áigge badjel, vai dieđut leat olámuttus boahttevaš geavaheddjiide beroškeahtá vuogádagas dahje prográmmagálvvus.

Arkiivastatistihkka 2022 čájeha ahte digitálalaččat ráhkaduvvon arkiivvaid vuostáiváldin lea ain hástalus arkiivasuorgái. Ásahusaid lohku main lea digitálalaččat ráhkaduvvon priváhtaarkiiva ja vurkejuvvon GB-hivvodat čájeha ahte digitálalaččat ráhkaduvvon priváhtaarkiivva sealluheapmi lea bázahallan bábirarkiivvaid sealluheami ektui. Dávjá bohtet priváhta aktevrraid arkiivvat sealluhanásahussii muitobuncci dahje olgguldas garraskearru bokte. Muitobuncci dahje garraskearru dieđuin ii leat struktuvra mii heive guhkesáigge vurkemii. Guhkesáiggi vurkkodeami lágideapmi gáibida gelbbolašvuoda mii mángga sealluhanásahusas ii leat.

Vaikko statistihkka čájeha ahte digitála priváhtaarkiivvaid addin ja vuostáiváldin ain lea maŋnelis, de leat mánggas sealluhanásahusain bargan systemáhtalaččat maŋemus jagiid gelbbolašvuodaloktemiin ja priváhta digitála arkiivvaid vuostáiváldimiin ja dan bokte háhkan dehálaš vásahusaid. Danne lea vejolaš eambo ovttasbargat digitála arkiivvaid vuostáiváldima ja vorkema hárrái regionála ja báikkálaš priváhtaarkiivabarggus. Arkiivadoaimmahat lea ráhkadan čovdosa mainna sáhttá vuostáiváldit ja sealluhit digitála arkiivvaid sihkkaris vuogi mielde Digitálaarkiivva bokte. Ásahusat mat háliidit geavahišgoahtit Digitálaarkiivva sealluhančoavddusin fertejit dahkat soahpamuša Arkiivadoaimmahagain ovdal go besset sirdit iežaset arkiivabuktosiid.

Sámi servodatdokumentašuvdna

Ulbmil lea vurket dokumentašuvvna iešguđet sámegeielain ja suopmaniin, iešguđet áigodagain, iešguđet ahkejoavkkuin, iešguđet guovlluin riikkas ja rastá riikkarájáid Sámis vai gokčá olles sámi servodaga. Lea maiddái dehálaš háhkat dokumentašuvvna mii ovddasta sierralágan oaiviliid ja beroštumiid.

Servodat vásiha stuorra ja jođánis nuppástusaid. Dát mielddisbuktá ahte lea dehálaš bidjat searaid dál hehttet ahte sámi máhttu jávká. Seailluhanárvosas arkiivvaid identifiserema bokte ja seailluheami ja almmusin dahkama ovtasbarggu bokte sáhtta Sámi arkiiva ja eará seailluhanásahusat eastadit mávssolaš sámi máhtu mannamis duššái.

Ulbmilin lea seailluhit mánggalágan arkiivvaid servodagas. Dát mielddisbuktá ahte stáhta, suohkaniid ja priváhta doaimmaid arkiivvat dievasmahttet nubbi nuppi ja dokumenterejit servodaga iešguđetge geahčastagas ja sajis. Almmolaš arkiivvat dokumenterejit almmolaš hálddašeami doaimma stáhtas, suohkaniin, ja fylkkasuohkaniin. Almmolaš arkiivvat seailluhuvvojit eiseválddiid mearrádusaid demokrátalaš bearráigeahču dihte, dutkama ja historjjá gáldun ja ovttaskas olbmuid vuoigatvuođaid dokumentašuvvna dihte. Priváhtaarkiivvat sáhttet leat sihke bábir, digitálalaččat ráhkaduvvon dokumentašuvvna, filbma, jietna ja govva. Dálá priváhtaarkiivvat ráhkaduvvojit eanas digitálalaččat.

*«Sámegeiella –golle-
geiella– seailluha ja
nanne min gulle-
važvuoda iežamet
eatnamiidda ja
álbmogii.»*

Sámiráddi. Tráante, 2017

*«Luohttamuš, eaktodáhtolašvuohta
ja buorit oktavuodát priváhta
arkiivvaeaiggádiid ja arkiivaásahusaid
gaska lea eaktun bures doaibmi
priváhtaarkiivabargui.»*

Kulturdepartemeanta, 2021

Dain sáhtta leat stuora mearkkašupmi gáldun, sáhttet addit oalle dárkilis gova proseassain ja servodagas ja dain sáhtta leat mearkkašupmi identitehtahukseimis. Priváhtaarkiivvat leat ollu geavahuvvon, dávjá eanet go almmolaš materiála, earret eará danne go doppe leat nu ollu dieđut ja dokumentašuvvna lea nu mánggabealat. Dat čájehit ovdamearkkaid ovttaskas olbmuid dahje joavkkuid jurdagiin ja eallimiin, dahje movt muhtun doaibma váikkuhii muhtun guovllu servodahkii. Jus galgá oazžut ollislaš gova servodagas ja historjjás, de fertejit sihke priváhta ja almmolaš arkiivvat seailluhuvvot. Priváhta olbmot dahje priváhta doaimmat eai leat lága bokte geatnegahttojuvvon vuođđudit arkiivva dahje addit arkiivva, nugo almmolaš arkiivvat leat.

Sámi perspektiivvas mearkkaša dát dan ahte nu ollu arkiivvat go vejolaš seailluhuvvojit ja almmusin dahkkojuvvojit almmolaš áhahusaid, organisašuvvnaid, fitnodagaid ja priváhta olbmuid bealis miehtá Sámi. Seailluhanásahusat berrejit sihkkarastit unnán dokumenterejuvvon doaimmaid ja almmusin dahkat sámi kulturárbbi dan bokte ahte aktiivvalaččat čohkket, digitaliseret ja almmuhit sámegeielat ja eará áššáiiguoski dokumentašuvvna main lea mearkkašupmi sámi servodahkii.

Sámi seailluhanplána galgá váikkuhit dasa ahte lea álkit gávdnat gálduid sámi kultuvrras ja historjjás. Geavaheaddjit galget sáhttit geavahit arkiivva dutkama, historjjáaddejumi, identitehta ja riektesihkkarvuoda vuođđun.

«Sámi dokumentašuvdna, perspektiivvat ja jienat leat oassin davviriikkaid demokrátalaš servodatovddideamis.»

Davviriikkaid riikaarkiivárat, 2019

Sáme giella

Sáme giella lea ovttaskas giellageavaheaddji váibmogiella, ja maiddá sápmelaččaid váibmogiella álbmogin, ja dat lea sámi servodaga ovdánahttima vuodđoárvu. Arkiivadokumentašuvdna lea sámi giellaovdánahttima guovddázis ja lea erenoamáš dimenšuvdna plánenbarggus. Gielladimenšuvdna lea mielde olles seailluhanplánas.

UNESCO lea klassifiseren muhtun sáme giellaid hirkmosit dahje garrasit áitojuvvon giellan. Unesco lea cealkán ahte beasatlašvuohta arkiivii ja dokumentašuvdnii lea vuodđofáktor giela raššivuođa. Danne lea arkiivvaid almmusin dahkan dehálaš lihkestuvvanfáktor sáme giellaid ealáskahttimis. Áitojuvvon giellaid dovdomearkan lea earret eará dat ahte gielat eai šat sirdojuvvo buolvvas buolvii ja dat eai sirdojuvvo ođđa arenaide lunddolaččat, muhto dasa dárbbasuvvo doarjja. ICAs Expert Group on Indigenous Matters (EGIM) lea ožžon bargun guorahallat álgoálbmogiid metodaid álgoálbmogiid máhtu ovdanbuktima duddjomis, juogadeamis, geavaheamis ja sihkkarastimis. Das čujuhuvvo man mávssolaččat arkiivvat leat álgoálbmotgiellaid njálmmálaš mitalusaid ja árbevirolásmáhtu seailluheapmái ja almmusin dahkamii.

Njálmmálaš sirdin lea leamaš árbeviroláš vuohki fievriddit máhtu viidáseappot sámi servodagas. Sámi arkiiva ja Arkiivadoaimmahat hálddaša stuora oasi sámi vokálaarkiivvas ja njálmmálaš gielladokumentašuvnnas. Vokálaarkiivvain leat jearahallamat miehtá Sámi. Dehálaš gielladokumentašuvnna lassin leat jearahallamat sámi árbedieđu ja dálááiggi gáldun. Beasatlašvuohta báddemiidda lea dehálaš eaktun áitojuvvon giellaid ealáskahttimis.

Sámi giellaid ja suopmaniid variánttaid sáhtta gullat dán suopmankárta bokte: Suopmankárta ČálliidLágádus-Forfatternes Forlag, <http://www.calliidlagadus.org/web/?suopmanat>

Sámi arkiiva lea veahkin ovddidan dán kárta vokálaarkiivvaid suopmaniskosiiguin.

Ávnnaslaš ja ávnnaskeahtes kulturárbi

UNESCO konvenšuvnnas ávnnaskeahtes kulturárbbi suodjaleami birra meroštallojuvvo ávnnaskeahtes kulturárbi ná: «Ávnnaskeahtes kulturárbi mearkkaša - geavahus, ovdanbuktimat, máhttu, dáiddut - ja dasa gulli instrumeanttat, dávvirat, kulturdávvirat ja kultuvrralaš lanjat, maid servodagat, joavkkut, ja muhtun dáhpusain, ovttaskas olbmot dohkkehit oassin sin kulturárbbis. Dát ávnnaskeahtes kulturárbi, mii lea sirdojuvvon buolvvas buolvii, ođasmahttojuvvo dadistaga servodagas ja joavkkuid bokte iežaset birrasiid ektui, ovttasráđiid luonduin ja historjain ja addá sidjiide identitehtadovddu ja oktilašvuođa, ...». (Konvenšuvdna ávnnaskeahtes kulturárbbi suodjaleami birra, UNESCO, 17.10.2003).

Sámi kulturárbi lea oktasaš doaba dasa maid sámi servodat definere árvovuodđun, sámi resursan ja sámi oktasaš opmodahkan sámi kultuvrras. Ođđa diehtu ávnnaslaš ja ávnnaskeahtes kulturárbbi birra eaktuda ahte lea vejolašvuohta háhkat vuodđogálduid ja luotehahtti dokumentašuvnna. Iešguđetlágan priváhtaarkiivvat sáhttet sisttisoallat dieđuid main lea stuorra árvu árbevieruid ja kulturárbbi máhtolašvuođa ealiheamis.

Suoma, Ruota ja Norgga riikaarkiivárat deattuhit man dehálaš lea buoriddit geavaheddiid beasatlašvuođa sámi kulturárba.

Sámediggi oaivvilda ahte lea dárbu oazžut buoret gova ja máhtu iešguđetlágan sámi ávnnaskeahtes kulturárbbi dilis, ja dalle leat doaibmabijut nugo kárten, duodašteapmi ja gaskkusteapmi. guovddázis (Sámedikki mearrádus áššis SP 9/20).

SÁMI KULTURÁRBI

Sámi kulturárbi lea oktasaš doaba dasa maid sámi servodat definere sámi kultuvrra árvovuodđun, sámi resursan ja sámi oktasaš opmodahkan.

Priváhtaarkiivvat olbmuid manjis geat leat dahje leat leamaš árbevieru oassin, ovdamearkka dihte duojs dahje ealáhusas, veahkehit dokumenteret mávssolaš máhtolašvuoda mii ovdal ii leat leamaš čálalaččat. Dákkár máhttu lea árbevirolaččat fievrreduvvon viidáseappot njálmálaš dieđuid bokte. Seammás ii leat čálalaš dokumentašuvdna, jietna/vokála, luohi dahje govva doarvái ealihit ávnnaskeahtes kulturárbbi boahtteáiggis.

Ávnnaskeahtes kulturárbi lea diehtu ealli kulturárbbi birra maid ovttaskas olbmot, joavkkut ja álbmogat geavahit ja hálddašit. Máhttu fievrreduvvo dahje sirdojuvvo odđa buolvvaide dakko bokte ahte máhttu geavahuvvo, ođasmahtto ja dolvojuvvo viidáseappot. Kategorijat ja ealáhusat mat erenoamážit namuhuvvojit dán seailluhanplánas, nugo giella, árbevirolaš máhttu, boazodoallu, guollebivdu ja meahcásteapmi leat visot ovdamearkkat dakkár surggiin main stuora oassi vuodđomáhtus lea ávnnaskeahtes kulturárbi. Máhttu boazodoalu, guollebivdu ja guolástanbáikkiin birra, movt goarrut buoremus gávttiid ja buvttadit dáiddadujiid, sirdojuvvo odđa olbmuide geavatlaš bargguid bokte.

Lea erohus das ahte diehtit vuoinjalaš kulturárbbi birra ja máhttit vuoinjalaš kulturárbbi. Vai ávnnaskeahtes máhttu fievrreduvvo viidásit, de lea dárbašlaš duddjot, lávlut mánáidlavlagiid, fitnat guolástanbáikkiin ja giellat rievssatgielaid. Dušše aktiivvalaš geavaheami ja vásáhusa bokte sáhtta ávnnaskeahtes kulturárbi fievrreduvvot viidáseappot ja ođasmahttojuvvo.

Arkiivvat leat dehálaš lasáhussan ja diehtogáldun, erenoamážit danne go dain sáhttet leat sánit ja dajaldagat mat leat jávkan. Giella lea ávnnaskeahtes kulturárbbi gaskkusteadđji. Jus doahpagat ja dadjanvuogit jávket gielas, de geahnehuvvá maiddá kulturárbi.

SÁM seailluhuvvo dan bokte go geavahuvvo ruovttus, mánáidgárddiin, skuvllain ja sámi árbevirolaš praksisiin nugo omd. duojs, boazodoalus, guolásteamis, eanadoalus ja meahcásteamis (SÁM árbediehtu, Sámediggi 2021).

AGM-suorgi (arkiiva, girjerájus ja musea) hálddaša iešguđetge osiid sámi kulturárbbis dan bokte ahte ealiha árbevirolaš máhttu duoji birra, dokumentere giella ja báikenamaid, dokumentere bivdobáikkiid ja seailluha ja gaskkusta luodi. Lea šaddagohtán dađistaga eambo fuomášupmi dan hárrái ahte ávnnaslaš ja ávnnaskeahtes ovdanbuktimat leat čadnojuvvon oktii. Sámi museat barget ávnnaskeahtes kulturárbbiin ja raporterejit ovttas nationála museafierpmádaga museaiguin jahkásaččat iežaset barggu birra ávnnaskeahtes kultuvrra hárrái. Arkiivvat ja museat leat dehálaš aktevrrat ávnnaskeahtes kulturárbebarggus, erenoamážit dan bokte ahte dokumenterejit vokálaarkiivvaid ja njálmálaš gálduid.

Memory of the World (MoW) - Máilmmi dokumeantaárbi lea UNESCO registtar áidnalunddot dokumeanttain ja čoakkáldagain arkiivvain, museain ja girjerádjosiin main lea stuorra árvo dokumentáralaš kulturárbin. Riikkaidgaskasaš Memory of the World-registarar gávdnojit earret eará Sophus Tromholta govat Guovdageainnus 1882-83 ja nuortalaš Gramota-arkiiva Suenjelis Suoma bealde.

Norgga dokumeantaárbi lea Norgga oassi UNESCOs Memory of the Word registarar. Norgga dokumeantaárbi galgá čalmmustahttit man dehálaš lea áimmahuššat kulturárbbi dokumeantaid, arkiivva, giehtačállošiid, govaid, filmma ja jienaid bokte. Dássázii leat unnán ovdamearkkat sámi arkiivvain Norgga dokumeantaárbbis. Danne ávžžuha Sámi arkiiva seailluhanásahusaid nammadit sámi servodaga arkiivvaid Norgga dokumeantaárbin.

Riikkaidgaskasaš, miehtásámi ja álgoálbmotovttasbargu

Miehtásámi davviriikkalaš ovttasbargu sámi arkiivaáššiin lea álfárot dehálaš. 2019:s bidje Suoma, Ruoŋa ja Norgga Riikkaarkivárat rádjeraštildeaddji sámi arkiivahástalusaid áššelistui dainna sávaldagain ahte buoridit, sihkkarastit ja almmusin dahkat sámi arkiivamateriála dán golmma davviriikka riikkarájiid rastá. Dán ovttasbarggu joatkkan ášahuvvui oktasaš stivrenjoavku NordSam.

Nuohti lea digitála ohcanportála mas lea oktasaš beassanvejolašvuohta iešguđetlágan sámi arkiivvaide. Nuohtti lea dehálaš riikkaidgaskasaš ovttasbargui ja dat lea ohcanportála mii addá sámi servodahkii digitála vejolašvuođa beassat geavahit sámi arkiivamateriála ja kulturárbbi. Portála lea ráhkaduvvon oassin proševttas Digital Access to the Sámi Heritage Archives (2018-2021), maid EU-prográmma Interreg Nord ruhtada. Leat ráhkaduvvon ehtalaš njuolggadusat portála geavaheapmái mat addet geavaheadjái máhtu movt arkiivamateriála mii gullá sámi kulturárbbái sáhttá geavahuvvot árvvolaš vuogi mielde.

Ovttasbargu riikkarájiid rastá lea maid vuodđun oktasaš giellabargui. Lea vejolašvuohta čohkket, vurkkodit ja almmusin dahkat sámegeielat dokumentašuvnna, njálmmálaš mitalusaid ja árbevirolaš máhtu, maid fas sáhttá geavahit oktasaš sámi arkiivačovdosiidda ja dihtor- ja giellateknologiija ovddideapmái.

Duohtavuohta ja soabadeapmi

2023:s ovddidii Norgga Duohtavuođa- ja soabadankommišuvdna iežas barggu dáruiduhttinpolitihka birra ja dan vearrivuođa birra mii lea čađahuvvon sápmelaččaid, kvenaid ja norggasuopmelaččaid vuostá. Sullasaš bargu lea ovdal dahkkojuvvon Kanadas, Ruonáeatnamis, Australias ja Lulli-Afrikkás. Arkiivvaid mearkašupmi ja beasatlašvuohta kommišuvdnabarggus deattuhuvvo. Kanada Duohtavuođa- ja soabadankommišuvdna ávžžuha lihttoválddálaš ráđdehusa sihkkarastit ahte internáhttaskuvllaid arkiivvat leat olámuttos ja ahte čađahuvvo nationála arkiivageahčadeami vai álgoálbmogat besset gullat duohtavuođa internáhttaskuvllaid olmmošvuoigatvuođarihkumiid birra ja mii daid duogášulbmil lei. Sii ávžžuhit maiddá ahte nationála arkiivapolitihka geahčaduvvo ovttasrádiid álgoálbmogiiguin, dainna jurdagiin ahte identifiseret buoremus geavada ja árvvoštallat man muddui nationála arkiivapolitihka čuovvu ON álgoálbmotjulggaštusa (Calls to Action, 2015).

Norgga Duohtavuođa- ja soabadankommišuvnna nammadeami oktavuođas mearridii Stuoradiggi ahte dokumentašuvdna maŋŋel kommišuvdnabarggu galgá sirdojuvvot Arkiivadoaimmahakkii. Arkiivadoaimmahat lea mearridan ahte materiála galgá geavahuvvot dutkama várás. Okta Duohtavuođa- ja soabadankommišuvnna árvalan doaimbajuiin lea našuvnnalaš gealboguovddáš dáruiduhttinpolitihka ja vearrivuođa birra, mas lea ovddasvástádus dutkamis, duođašteamis, gaskkusteamis ja soabadanbarggus. Guovddáš galgá ovttasbargat Arkiivadoaimmahagain gaskkustit persovnnalaš mitalusaid maid duohtavuođa- ja soabadankommišuvdna lea čohkken.

Ođđa sámi priváhtaarkiivvaid seailluhanplána šaddá reaidun Sámi arkiivii kommišuvnna evttohusa čuovvoleamis. Dát mearkaša čohkket, sihkkarastit ja almmusin dahkat eanet dokumentašuvnna mii ovttaskasat dahje ovttas sáhttá buvttihit máhtu, historijá, duohtavuođa ja soabaheami.

Máhcaheapmi

Riikkaidgaskasaččat lassána beroštupmi repatrieret/máhcahit dehálaš kulturárbbi ruovttoluotta ruovtturiikii. Bååstede lea prošeakta man ulbmil lea máhcahit sámi museadávviid museaide mat gullet Sámedikki ovddasvástádussuorgái. Máhcaheapmi lea maid oassin Tandanya-Adelaide- julggaštusa dohkkeheamis ahte galgá máhcahit arkiivamateriála go vuodđoservodat dáhttu dan.

Arkiivadoaimmahagas gávdnojit ovdamearkkat dasa ahte arkiivamateriálat main lea erenoamáš čanastat Sápmai leat sirdojuvvon Riikaarkiivavistti magariinnas Oslos Sámi arkiivii. 2021:s sirdojuvvojedje Lappekodicilla álgočállosat, mii lea Dánmárkku-Norgga ja Ruota gaskasaš 1751 rádjasoahpamuša lasáhus, sámi servodahkii ja Sámi arkiivii. Gonagas Harald lei dán allaáiggálaš geigema vihtánin (Jahkeraporta, Arkiivadoaimmahat, 2021). Dan maŋŋel leat vel anet dokumeanttat sirdojuvvon Sámi arkiivii.

Dakkár arkiivaid máhcaheapmi main lea alla symbolaárvu sámi servodahkii, mielddisbuktá dávjá materiála mii ii goassege leat leamaš sámi servodaga hálddus. Govat ja eará dokumentašuvnnat sáhttet almmatge maid máhcahuvvot sámi servodahkii digitálalaš almmusin dahkama bokte. Nuohtti-portála lea ásahuvvon materiála sirdima molssaeaktun dan bokte ahte dat boahtá olámuddui digitálalaččat. Digitála servodagas sáhtta digitála beassan materiálii leat seamma ávkkálaš go fysalaš sirdin. Digitála veršuvnnaid sáhtta geavahit vaikko goas, gos ja vaikko gii ihkinassii.

Mánŋa riikkaidgaskasaš govveeaddji ja kulturbargi háliidit addit govaid mat leat govvejuvvon sámi guovlluin Sámi arkiivii, ja dieinna lágiin máhcahit materiála sámi servodahkii (Jahkeraporta, Arkiivadoaimmahat, 2019). Sámi arkiiva lea mielas oažžut dákkár govaid. Gáibiduvvo dattetge ahte govat ja filmmat addojuvvojit eai ge deponerejuvvo, ja ahte materiála almmusin dahkkojuvvo Fotowebas/Digitálaarkiivvas.

Sámi govaid, filmmaid, luđiid ja eará dokumentašuvnna identifiserema ja máhcaheami bokte sáhttet ain eanet, áššáigullelaš ja rivttes dieđut ja metadieđut lasihuvvot materiálii sámi konteavsttas. Dán ládje boahtá materiála eambo oidnosii ja olámuddui. Vejolaš boasttuvuođaid sáhtta divvut ja loavkašuhtti ovdanbuktima sáhtta merket riikkaidgaskasaš TK-Labels mielde árbevirolaš máhtu geavaheami birra (Loahpparaporta Sámi metadieđut, AV 2022) vuodul. Máhcaheapmi addá maiddái vejolašvuodaid geavahit sámegeiel fágatearpmaid materiála birra.

« ... Lagasvuohta olbmuide geaidda arkiivvat gusket, lea dehálaš. Mii oaivvildit ahte sámi gáldut seilot buoremusat sámi birrasis, sámi oktavuodas.»

Riikkaarkivára Inga Bolstad

Seailluhanásahusaid ovttasbargu

Priváhtaarkiivvaid seailluhanásahusaid birra

Sámi priváhtaarkiivvaid seailluhanplána lea oassin priváhtaarkiivvaid seailluhanplánaid fierpmádagas maid fylkakoordinerejeaddji ásausat ja nationála seailluhanásahusat hábmejit. Arkiivadoaimmahagas lea nationála ovddasvástádus oktiiheivehit fierpmádaga, ja fylkkain lea ovddasvástádus seailluhit priváhtaarkiivva regiovnnain. Buot regiovnnain leat sierra priváhtaarkiiva-fierpmádagat.

Buot seailluhanásahusat Norggas sáhttet geavahit sámi seailluhanplána sámi dokumentašuvnna seailluheami oktavuodas, ja dat galgá leat vuodđun suodjalanásahusaid gulahallamii ja sin suodjalanplánaid oktiiheiveheapmái.

Dál lea juo ovttasbargu seailluhanásahusaid gaskka, sámi museasearvvi ja Priváhtaarkiivvaid koordinemerema nationála fierpmádaga bokte. Ovdal ii leat leamaš sierra ovttasbargoforum sámi priváhtaarkiivvaid seailluheami hárrái. Sámi arkiiva háliida ásaheit ovttasbargofierpmádaga sámi dokumentašuvnna seailluheami ektui.

Seailluhanplánain leat seailluhanásahusat logahallojuvvon ja sin erenoamáš beroštumit leat čilgejuvvon. Danne čujuha Sámi arkiiva fylkkaid mielde plánaide, iige namut buot suodjalanásahusaid dás.

Sámi arkiiva - ovddasvástádus

Ovttasbargu ja oktiiheiveheapmi arkiivasuorggi eará aktevrraiguin sámi arkiivvaid seailluheami oktavuodas lea mearrideaddjin ollislaš servodatdokumentašuvnna oktasaš ulbmila ollašuhttimis.

Sámi arkiivvas galgá leat njunuš ja oktiiheiveheadji rolla sámi dokumentašuvnna sihkkarastimis ollu iešguđetlágan suodjalanásahusain. Sámi arkiivvas šaddá dáikko bokte direktoráhttarolla mas lea vejolašvuohta álggahit doaimmaid sámi arkiivasuorggis, álggahit proseassaid, čadahit doaibmabijuid ja dahkat dárbbášlaš mearrádusaid.

Sávaldat lea nannet ovttasbarggu sámi siviila servodagain, organisašuvnnaiguin ja ásausaiguin main lea erenoamáš ovddasvástádus sámi kulturárbbi dáfus. Sámi arkiiva áigu geavahit seailluhanplána juohkit dieđuid nationálalaččat ja báikkálaččat dárbbu birra seailluhit eanet dokumentašuvnna sámi servodagas. Gulahallanbargu lea dehálaš vai buot ahkejoavkkut šaddet dihtomielaččat das ahte sis sáhttet leat dehálaš dokumentašuvnnat servviin, fitnodagain dahje olbmuid maŋis.

*«See Us, Hear Us, Walk with Us:
Challenging and Decolonizing
the Archive.»*

Tandanya-Adelaide, 2019

Deaivvadanbáikkit ja ovttasbargu

Sámi seailuhanplána čuovvoleapmi gáibida beroštumi, ovttasbarggu ja ovttasdoaimbama fágabirrašiiguin Arkiivadoaimmahaga siskkobealde ja olggobealde. Plána lea vuolggasadjin seailuhanásahusaid gulahallamii.

Lea dárbu formaliseret arkiivabarggu sámi arkiivafierpmádaga ásaheami bokte. Sámi arkiiva áigu bovdet museasiiddaid mat leat Sámedikki hálddašeami vuolde searvat fierpmádahkii. Dat leat Deanu- ja Várjjat Museasiida, Nuorta-Finnmárku, RiddoDuottarMuseat, Oarje-Finnmárku, Davviálbmogiid guovddáš, Oimmáivággi Romssas, Várdobáiki Musea, Evenášši Romssas, Árran Julevsámi guovddáš, Divttasvuotna ja Saemien Sijte, Lullisámi musea ja kulturguovddáš, Snáase. Fierpmádaga sáhtá dárbbu mielde viiddidit.

Lagas ovttasbargoguoimmit leat Arkiivadoaimmahaga priváhtaarkiivaid fierpmádat ja Sámi Museasearvi - Samisk Museumslag. Sámi arkiiva ovttastahtá ovttasbarggu fásta čoahkkimiid bokte gos dieđut lonohallojuvvojit, ja gos áigequovdilis arkiivii gullelaš čuolmmat digaštallojuvvojit. Digaštallančuolmmat sáhttet leat vuoruheamit, bargojuohku, gelbbolašvuoda sirdin, digitaliseren ja beaktillis ovttasdoaimban. Ovttasbarggu vuodđun lea luohttámuš, árvvusatnin ja gelbbolašvuoha.

Ovttasbargu digitaliserema hárrái

Digitálaarkiiva lea Arkiivadoaimmahaga arkiivamateriálaid almmuhankanála. Arkiivadoaimmahat fállá digitaliseret arkiivaid mat vurkkoduvvojit sámi museain ja kulturásahusain. Sámi arkiiva bovde eará seailuhanásahusaid ovttasbargui vuoruhemiid, proseassačilgehusaid, bargojuogu ja gelbbolašvuoda juogadeami ektui.

Digitálalaččat ráhkaduvvon priváhtaarkiivva vuostáiváldin lea okta dakkár fáddá mainna fierpmádat sáhtá ovttasbargat. Servviid digitála arkiivvat leat dehálaš dokumentašuvnnat mat álkit sáhttet láhppot jus dat eai seailluhuvvo dál. Ii buot seailuhanásahusain leat gelbbolašvuoha vuostáiváldit digitála arkiivaid. Sámi arkiiva sáhtá bagadallat ásahusaid digitála arkiivamateriála vuostáiváldimis ja seailluheamis, ja fierpmádat sáhtá gávdnat dakkár bargojuogu mii mielddisbukta ahte eai buohkat dárbbas máhttit visot go galget sihkkarastit digitála arkiivaid. Sámi arkiiva sáhtá váikkuhit dasa ahte eará seailuhanásahusat sáhttet oazžut iežaset digitála arkiivaid guhkesáigásaččat vurkejuvot Digitálaarkiivva seailuhančovdosi.

Sámi organisašuvnnaid neahttasiidduid vurken lea dehálaš vai sihkkarastá digitála dokumentašuvnna seailluheami sámi servodaga birra. Sámi arkiiva sáhtá veahkehit dákkár vurdemii go siehtadallá aktevvraiguin. Fierpmádat berre maiddái dan oktavuodas árvvoštallat gávdnat oktasaš vuoruheami movt seailluhit áigequovdilis neahttasiidduid.

Arkiivaportálas besset olbmot oaidnit dieđuid arkiivamateriála birra. Geavaheaddjit sáhttet ocat dieđuid ollu arkiivaásahusaid arkiivamateriálain. Portála lea lunddolaš vuolggasadji sidjiide geat áigot guorahallat arkiivaid ja čađahit hivvodatanalysaid. Lea mihttomearri ahte nu ollu sámi arkiivvat go vejolaš leat registrerejuvvon Arkiivaportálii. Sámi arkiiva sáhtá maiddái veahkehit seailuhanásahusaid fierpmádagas čovdosiiguin vai nu ollu arkiivvat go vejolaš registrerejuvvojit arkiivaportalen.no: ii vai dat boahá olámuddui buohkaide.

Ovttasbargu luodí, dáidaga, govaid ja filmmaid hárrái

Vuelie/luohti/vuolle/juoiggus lea okta dain boarráseamos musihkkavugiin máilmmis, ja das lea iešvuolta mii gávdno dušše Sámis. Sámedikkis lea guhkit áiggi leamaš áigumuš bargat luodí ásašuslaš ruovttuin (Reive Sámediggi, 2023). Dál leat hástalusat luodí vurkkodeami ja almmusin dahkama ektui, seammás go lea dárbu suodjalit árbevirolaš luodí. Dán kulturárbbi dokumentašuvdna ja almmusin dahkan lážášii dili ealáskahttimii, máhttosirdimii ja rekrutteremii. Lea vejolaš ásašusaide, organisašuvnnaide ja ovttaskas olbmuid ovttasbargat čohkket, vurkkodit ja almmusin dahkat ja maddái ovttasbargat rájiid rastá Sámis luodí ehtalaš njuolggadusaid ja juridihkalaš suodjaleami hárrái, kulturárbín.

Sámi dáiddáriid ja dáiddárásahusaid arkiivvaid sihkkarastin-, suodjalan- ja almmustahttinčuolbma ferte čielggaduvvot. Dálá bargovuohki mielddisbuktá eanas oktavuodain ahte sámi dáidda ja diehtovuohkin dáidaga birra sirdojuvvo ja sihkkarastojuvvo museas ja ahte dáiddáriid arkiivamateriála sirdojuvvo arkiivaásahussii.

Dát ortnet čađahuvvo vuordimis dassázii go Sámi dáiddamusea fysalaš rámmaeavttut viiddiduvvojit stuorát dáiddamagasiinnain. Sámiid Vuorká-Dávviriid (SVD) plánejuvvo viiddideapmi Kárášjogas ja Sámi dáiddamusea ođđa lanjat buktet ođđa vejolašvuodaid čohkket dáidaga ja gullelaš arkiivva (Sámediggi, ášši 015/22).

Sámediggeráđi čilgehusas sámi filmmaid birra čujuhuvvo dasa ahte filmmasuorgi lea unnán oidnosis Davvirikkain ja riikkaidgaskasaččat, ii ge ovttasge leat váldoovddasvástádus áimmahuššat sápmelaččaid arkiivafilmmmaid (Sámediggeráđi, ášši 008/23).

Sámi arkiiva áigu veahkin sihkkarastit sámi filmmaid seailuheami boahteáigái. Dál álggos áigu arkiiva fállat vuostáiváldit ja sihkkarastit filmmaid ja arkiivadokumentašuvnna filmmaid birra. Dattetge lea vejolašvuolta almmusin dahkat sámi govaid ja filmmaid Digitálaarkiivvas.

Go museain ja arkiivaásahusain lea sámi govva ja filbma iežaset čoakkáldagain, de livččii oktasaš ehtalaš njuolggadusaid ráhkadeapmi almmuheami birra okta ovttasbargofáttáin. Ásašusaid ovttahttima sáhtá digastallat sámi arkiivafierpmádagas.

*«Go sánit eai šat bastte, goit go dadjá amas gillii,
de lea dáidda basttihan dakkár dieđuin maid ii
sáhte badjelgeahččat.»*

Aili Keskitalo, SDS, 2017.

Hábmet ođđa dokumentašuvnna

Leat mánggas geat leat evttohan ahte arkiivaásahusat ja arkiivárat galget aktiivvalaččat searvat dokumentašuvdnaprošessii sihkkarastin dihte ahte buot servodatsuorggit ja joavkkut dokumenterejuvvojit ja ožžot čielga jiena arkiivvain. Lahkoneapmi lea nu ahte arkiivvat galget čielgaseappot čájehit iežaset aktiivvalaš servodatásahussan, mat eai dušše vállje daid dokumentašuvnnaid gaskkas mat juo gávdnojit, muhto maiddá ieža leat mielde háhkame dokumentašuvnna doppe gos dat váilu. Dát oahpposuorgi bohcciidii historjáfágas ja arkiivafágas 1970-logus juo, muhto oaččui coavcci Amerihká arkiivára Helen Samuels artihkkaliin, *Who Controls the Past*, 1986:s. Arkiivatorijja siskkobealde leat mánggas čállán ovdamuniid birra geavahit dán lahkonanvuogi, erenoamážit minoritehtaarkiivaid oktavuođas. Verne Harris, Eric Ketelar ja Richard Cox leat arkiivatorietihkkárat geat leat almmuhan ávkkálaš artihkkaliid fáttá birra. Erenoamáš dehálažžan adnojuvvo čohkket duodaštusaid buhtten dihte bonjuvuođaid ja váilevašvuođaid mat čatnasit minoritehtaide, servodatsurggiide ja joavkkuide mat muđui leat unnán ovddastuvvon arkiivvain.

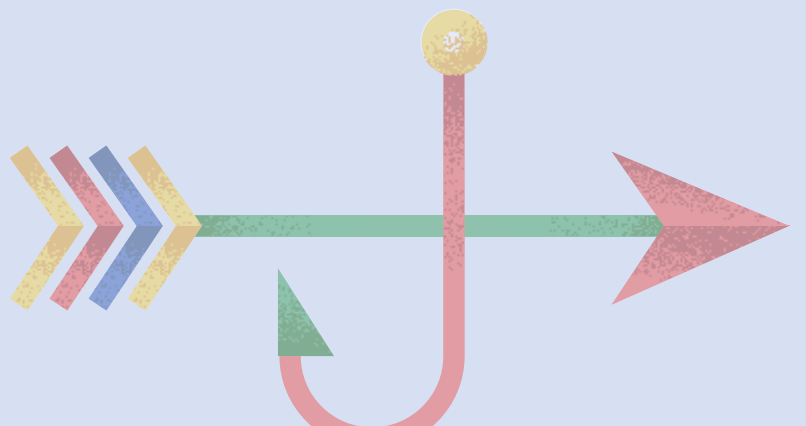
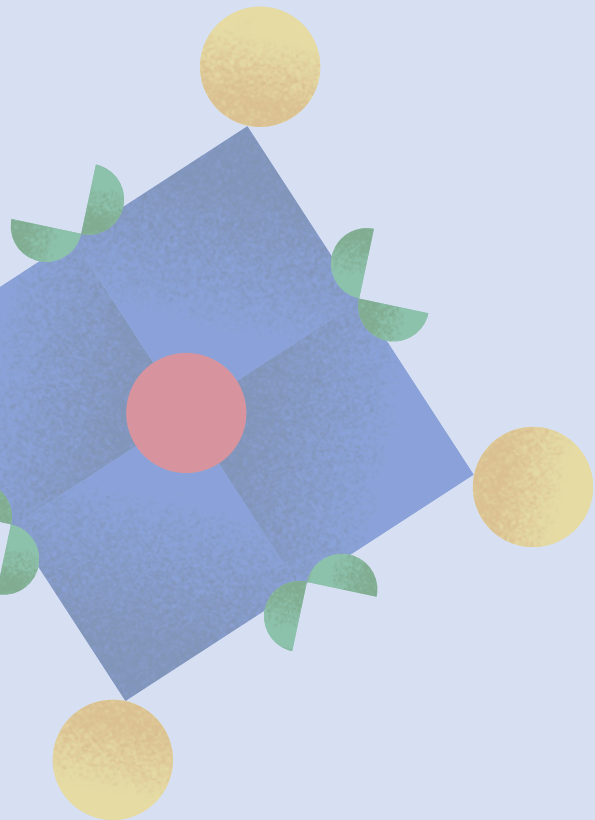
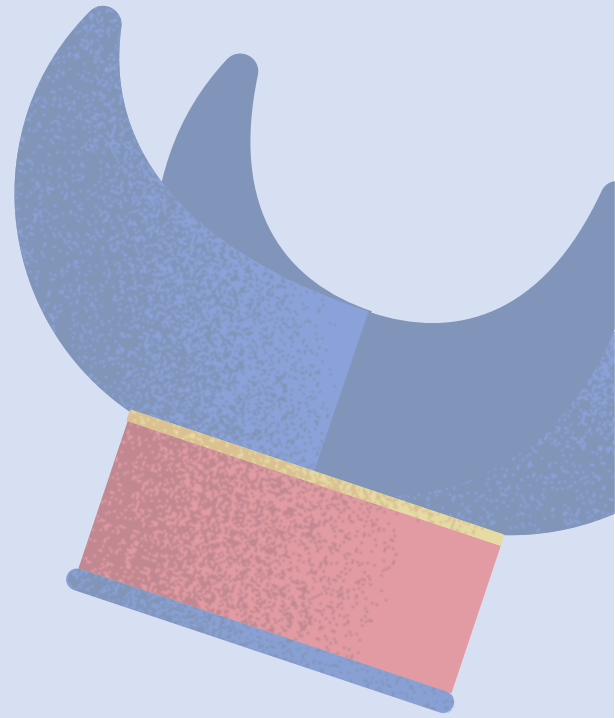
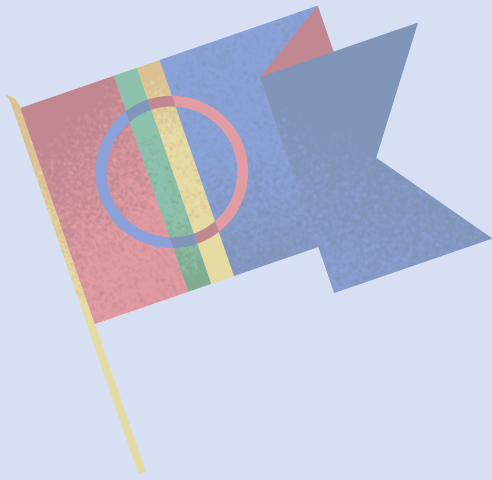
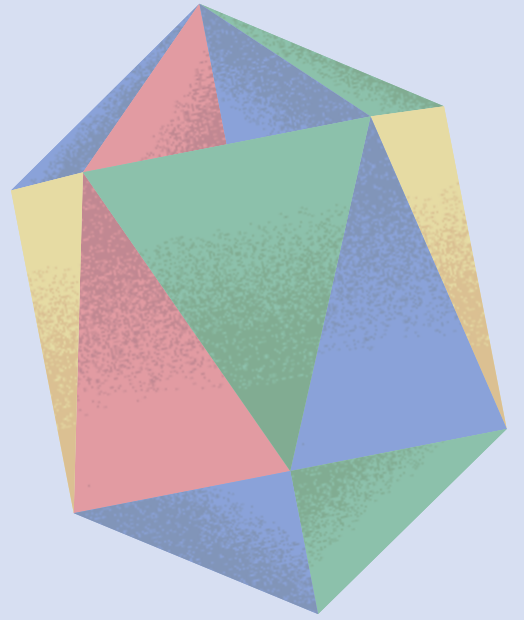
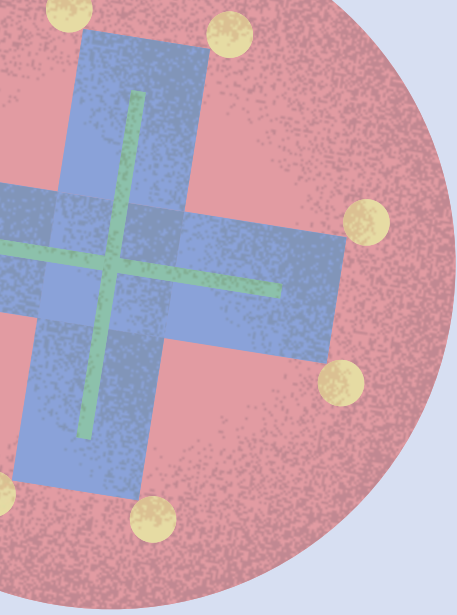
Norggas gávdnojit mánga ovdamearkka sullasaš bargguin arkiivasuorggis, mat dán rádjai leat leamaš eanas báikkálaš ja regionála vuolggageamit. Ovdamearkan sáhtta namuhit Oslo gávpotarkiivva barggu mas dokumenterejuvvo mánggakultuvrralaš Oslo, 2007, proševtta "HIT! HER! NÅ! Hele verden i Oppland" 2011 ja Skeivt Arkiv mii dál lea hukseme eallinmuitočoakkáldaga.

Dákkár lahkonanvuohki sáhtta maiddá leat áigeguovdil sámi priváhtaarkiivabargui. Dan bokte ahte váldit vuolggasaji seailluhanplánaš ja identifiseret ráiggiid ja váilevašvuođaid ja álggahit dokumentašuvdnaprošessaid doppe gos leat unnán arkiivvat mat čuvgehit fáttáid ja fáttáid. Okta vuohki lea čadahit jearahallamiid ja dokumenteret jearahallamiid filmmaid, videoid ja jietnabáttiid bokte. Okta vuohki sáhtta maiddá leahkit dihtomielalaš das gos gávdno dokumentašuvdna maid lea veara seailluhit, ja aktiivvalaččat seailluhit buotlágan mediašlájaid, nugo sosiála mediaid, bloggaid, podkásttaid ja ruovttusiidduid. Jagi 2023 Fosen-akšuvnna sáhttet leat vuolggasadjin jearahallamiidda ja sosiála mediaid aktiivvalaš čohkkemii seailluheami várás.

Geavaheaddjiváikkuheapmi lea dehálaš eaktu dokumentašuvdnačohkkemis, ja čuorvvascealkka "li mihkkege min birra min haga" lea leamaš dehálaš minoritehtaarkiivaid čohkkenbarggus riikkaidgaskasaččat. Seailluhanásahusaid rasttildeddji ovttasbargu ja viiddis geavaheaddjiváikkuheapmi sáhtta hábmet ođđa dynamihka ja buoret dihtomielalašvuođa dan hárrái ahte arkiiva lea oktasaš muitun. Lea dávjá deattuhuvvon ahte seailluhanásahusaid oktavuohta lagasbirrasii sáhtta nannejuvvot dan bokte ahte geavaheaddjit besset eambobo váikkuhit guđet dokumentašuvnnaid vurkejuvvojit boahhteáigái. Dáinna lágiin sáhtta arkiivvain maiddá leat sadji persovnnalaš muitalusaid, maid ássit ieža leat muitalan.

Sámi seailluhanoktavuođas sáhtta leat áigeguovdil háhkat dokumentašuvnna mángga suorggis gos lea unnán ovddežis. Lea dárbu ovddidit buriid vugiid movt dokumenteret giella, mánáidkultuvrra ja árbevirolaš máhtu ja čájehit movt giella ja kulturdovdomearkkat geavahuvvojit odne mánáidgárdiin ja skuvllain ja iešguđet sámi ealáhusain.

Árgabeaivválaš kultuvra ja beaivválaš eallin lea unnán dokumenterejuvvon arkiivvain ja livččii vuogas čadahit ovttasbargoproševttaid dakkár fáttáid birra. Ealli giella lea mearrideaddjin dasa ahte sáhttit gaskkustit árbevirolaš máhtu ođđa buolvvaide, ja seailluhanásahusat berrejit leat dihtomielalaččat das movt sii sáhttet leat mielde čohkkeme dákkár dokumentašuvnna iežaset guovllus.

Hálddahuslaš ja ekonomalaš váikkuhusat

Arkiivadoaimmahaga 2020 juolludusreivves čujuha Kulturdepartemeanta ulbmilii ahte galget leat nanu ja oinnolaš arkiivaásahusat ja fágabirrasat buot osiin riikkas.

Sámediggi oaivvilda ahte lea dehálaš sihkkarastit fágalaččat nanu sámi kulturásahusaid main leat buorit rámmaeavttut. Sámi ásausat leat sámi servodatorganiserema vuodđogeadggit. Ollu sámi kulturásahusain lea fágalaš njunušmáhttu sámi giela, kultuvrra ja ávnnaslaš ja ávnnaskeahtes kulturárbbis mii dahká sin erenoamážin (Sámediggediedáhus sámi kulturásahusaid birra 2016).

Sámi priváhtaarkiivvaid seailuhanplána implementeren eaktuda eambo resurssaid, gelbbolašvuoda ja čielga vuoruhemiid. Viidáseappot ferte sihkkarastojuvvot beaktilis organiseren, ovttasdoaimman ja buorre bargajohtu. Sámi dokumentašuvnna sihkkarastin sámi kulturárbbi oassin eaktuda heivehuvvon kapasitehta nu go magasiidna- ja latnjafasilitehtaid.

Golbma seailuhaneavttu

Sámi seailuhanplána áigumuš lea seailuhit arkiivvaid ja dokumeantašuvnnaid main lea mearkkašupmi sámi servodahkii, sámegillii ja Sámi ovdáneapmái miehtásámi ja álgoálbmot perspektiivvas.

Sámi servodahkii lea dehálaš ahte ollu organisašuvnnaid, fitnodagaid ja olbmuid arkiivamateriálat seailuhuvvojit miehtá Sámi. Ollislaš servodatdokumentašuvdna eaktuda systemáhtalaš, ulbmillaš ja einnostahtti čohkkema ja seailuheami.

Sámi seailuhanplána galgá sihkkarastit sámi dokumentašuvnna mii ii gula Arkiivadoaimmahaga priváhtaarkiivvaid suodjalanplánii dahje daid eará seailuhanásahusaid seailuhanplánaide main lea nationála ovddasvástáduš.

Seailuhaneavttut

Go vállje arkiivva ja dokumentašuvnna seailuhanplána mielde, de galgá okta dahje eambo dán čuovvovaš golmma eavttus devdojuvvot:

Sámi servodaga ovdáneapmi

Dokumentašuvdna sámi servodaga ovdáneami birra, sámegillii ja sámegiela birra, sámi ealáhusaid birra, sámi kultuvrra birra, identitehta birra, girjái vuodá birra ja birrasa birra.

Miehtásámi

Dokumentašuvdna doaimmain, aktivitehtain, dáhpusain, fenomenain, sámi kulturárbbis, kulturovdanbuktimis, árbedieđus, resursageavahusas dahje eará mii adno relevántan miehtásámi perspektiivvas.

Sámi ovdáneapmi

Dokumentašuvdna Sámi (sámi guovllu) ovdáneami birra gielalaččat, sosiálalaččat, politihkalaččat, historjjálaččat, kultuvrralaččat, dieđalaččat, ekonomalaččat, teknologalaččat, miehtásámi dásis, riikkaidgaskasaččat ja maiddái areálageavaheami ja birrasa hárrái.

S Á P M I

Sápmelaččaid historjjálaš ássanguovllu davvisámegiel namma .

M I E H T Á S Á M I

Sámi oktasaš identitehta čatnasa sámi searvevuhtii, oktasaš sámi kultuvrralaš symbolaide ja miehtásámi ipmárdussii sápmelašvuodas, nationálastáhtaid rájjiid rastá.

S Á M I S E R V O D A T

Sámi servodaga sáhtta juohkit mángga ládje gielalaččat, ealáhusaid dáfus, geográfalaččat ja kultuvrralaččat, ja iešguđetlágan heivehallamiid mielde oktasaš sámi kultuvrii.

Priváhtaarkiiva-šlájat

Seailluhaneavttut galget čielggadit guđet sámi arkiivvat válljejuvvojit seailluhuvvot. Dát guoská fitnodatarkiivvaide, organisašuvdnaarkiivvaide ja persovdnaarkiivvaide. Arkiivaásahusat sáhttet čájehit ahte sii leat aktiivvalaš servodatoassálastit, mat eai vállje arkiivva dušše dokumentašuvnna vuodul mii juo gávdno, muhto maiddá leat mielde háhkame dokumentašuvnna doppe gos dat váilu.

Organisašuvdnaarkiivvat

Sámi organisašuvdnaeallin lea árbevirolaččat rikkis ja viiddis. Mii gávdnat mánggalágán organisašuvdnaarkiivvaide mat leat seailluhanárvosaččat riikkaviidosaš dahje báikkálaš organisašuvnnaid, servviid, falástallanservviid ja akšuvdnajoavkkuid oktavuodas.

Persovdnaarkiivvat

Persovdnaarkiivvat sáhttet leat arkiivvat maid kulturbargit, dáiddárat, dutkit, politihkkárat, fitnodateaiggádat, bargit, vuodđudeaddjit, pionerat, ásahushuksejeaddjit ja earát geain lea leamaš mearkašupmi sámi servodahkii leat čohkken. Sáhttet maid leat olbmot geat iešguđetge ládje leat leamaš mielde dahje geain lea leamaš mearkašupmi dáhpáhusaide sámi servodagas, našuvnnaččat dahje riikkaidgaskasaččat, beroškeahhtá servodatsurggiin ja iešguđet áiggis. Go viežžá persovdnaarkiivva de galgá geahččalit dássedettolaččat ovddastit gielladuogáža, ealáhusaid, kulturealáhusaid, ámmáha, eallinoainnu, servodatoainnu, sohkaabeali, agi ja geografija.

Fitnodatarkiivvat

Mii gávdnat suodjalan árvosaš sámi priváhtaarkiivvaide sámi ásahusain ja fitnodagain. Fitnodagain lea stuorra mearkašupmi sámi servodahkii ja sámi historjái, regionálalaččat, miehtásámi dásis dahje riikkaidgaskasaččat. Dasa lassin gávdnat mii seailluhanárvosaš fitnodatarkiivvaide mat ovddastit rievdamiid ja áigetypalaš fenomenaid sámi ealáhusain. Lotnolasealáhusat gávdnojit árbevirolaččat ollu sámi guovlluin. Ealáhusdoalli lea maiddá barggus eará ealáhusain, kulturealáhusain dahje ámmáhiin. Sámi guovlluin leat eanas smávit fitnodagat. Ollu oktavuodain sáhttet leat sáhka iešheanalís ealáhusdollein ja doaimmain main leat unnit go 10 bargi. Dasa lassin gávdnojit seailluhanárvosaš fitnodatarkiivvat main lea sámi symbolárvu ja riikkaidgaskasaš árvu. Dat ovddastit rievdamiid ja áigemihtilmas fenomenaid sámi ealáhusain.

Seailluheami servodatsuorggit

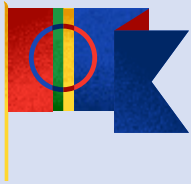
Go ohcat áigeguovdilis aktevrraid sámi servodagas, de geavahuvvojit kategorijat sámegeiella, boazodoallu, guollebivdu, meahcásteapmi, duodji, govat ja filbma.

Dasa lassin geavahuvvojit kodat SSB NÆRING/SN2007/NACE servodatsuorgin.

Dáid vuodul identifiserejuvvojit áigeguovdilis seailluhansuorggit ja seailluhanárvosaš aktevrrat.

Čohkkejuvvon ja seailluhuvvon arkiivvat maid juo leat Sámi arkiivva dahje eará seailluhanásahusaid hálddus, eai oidno aktevralisttus.

Reinbase.no, Brønnøysundregistariid ovttadatregisttar j.e. leat geavahuvvon reaidun go ohcat aktevrraid.

Sámegeiella

Giella, identitehta ja kultuvra leat lávga čadnojuvvon oktii. Sámegeielat govvidit gullevašvuoda, searvevuoda, árbbi ja čanastagaid iežamet máttuide. Gielaid bokte seailuhuvvo ja gaskkustuvvo sámi kultuvra ja identitehta boahteáigái.

Jagit 2022-2032 leat ON álgoálbmotgielaid logijahki. Lea mihttomearrin ahte sámegeielat dokumentašuvdna almmusin dahkkojuvvu ja ahte dilli láchčojuvvo sámi giellateknologiija ja giellakorpusa ovddideapmái. Dákkár dokumentašuvdna galgá sáhttit ovddiduvvot dutkanbirrasidda nu go Giellateknoi ja Divvunii Romssa universitehtas.

Sámi giellaguovddážit leat dehálaš sámi ásaahasat ollu sámi báikegottiin. Dat leat mielde nanneme gelbbolašvuoda sámi gielas ja kultuvrras, dat ráhkadit giellaarenaid, ja mihttomearri lea doaibmat identitehtahuksejeddjin sámi álbmogii iežaset doaibmaguovlluin. Giellaguovddážiin leat girjás kulturgáhttenbarggut. Dat čohkkejit ja hálddašit mávssolaš dokumentašuvvna sámi suopmaniid, báikenamaid, biebmovieruid, sámi máidnasiid ja muitalusaid dáfus.

Giellaguovddážit organiserejit iežaset doaimmaid iešguđet ládje. Muhtumat leat sierra doaimmat, muhtumat leat ovttaiduvvan oassin stuorát (sámi) organisašuvvnnas, ja muhtumat leat sámi ossodagat dáčča organisašuvvnnas. Fitnodatmáile sáhttá leat oasusearvi, BA, vuodđudus, suohkangaskasaš fitnodat, ja eatnasiin lea stivra. Dát oamastanmáile mielldisbuktá ahte vaikko vel giellaguovddážit leat ge eanas oktavuodain almmolaččat ruhtaduvvon, de sáhttá rehkenastit daid priváhtaarkiivan arkiivalága mielde.

Áltá: Álttá Sámi Giellaguovddáš

Deatnu: Deanu Giellagáddi (Seg)

Unjárga: Isak Saba Guovddáš

Porsángu: Sámi Giella- Ja Kulturguovddáš

Gáivuotna: Sámi Giellaguovddáš

Guovdageaidnu: Giellagiisá

Karášjohka: Kárenaš Giellaguovddáš

Romsa: Gáisi Giellaguovddáš

Návuotna: Návuona Giellaguovddáš

Omasvuotna: Storfjord Spráksenter

Evenášši: Várdobáiki

Seailuhansuorggit

Sámi arkiiva galgá leat mielde seailuheame arkiivvaid ja dokumentašuvvna mii lea sámegeiella ja sámegeiella birra olles sámi giellaguovllus. Dasa gullet sihke sámi ásaahasaid, organisašuvvnnaid, servviid, lihtuid ja ovttaskas olbmuid gielladokumentašuvvnnat.

Sámi giellaguovddážiid čohkken dokumentašuvvnnat sámi báikenamaid birra, ja sámi giellabargiid ja giellaovdáváziid dokumentašuvvnnat leat guovddážiis seailuhanbarggus.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailuhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigegeuvdilat seailuheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhttá leat áigegeuvdil seailuhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvvna.

Loabát: Ástávuona Giellagoahtie

Hápmir: Árran Julevsáme Guovdásj

Bådáddjo: Stormen Sáme Guovdásj

Raarvihke: Gieleaarnie

Snáase: Gielem Nastedh

Rosse/Plaassja: Aajege Saemien Giele- Jih Maahtoejarnge

Aarborte: Sijti Jarngie

Oslo: Oslo Giellaguovddáš

Anna Jacobsen

Anna Joma Granefjell

Gollegiella-bálkkašumi vuoitit

2004: Ella Holm Bull ja Anaráškielâ servi

2006: Harald Gaski ja Jouni Moshnikoff

2008: Sami Siida, Ohcejogas ja Henrik Barruk, Luspies

2010: Máret Sárá ja Lajla Mattsson Magga

2012: Aleksandra Antonova ja Nina Afanasjeva; Divvun ja Giellatekno

---

2014: Sámegieloahpaheadji ja dutki Mikael Svonni, girječálli Kerttu Vuolab ja nuortalašgiela oahpaheadji Seija Sivertsen

---

2016: Talkshowa Steinfjell & Steinfjell. Kirsi Paltto ja Jan Skoglund Paltto iežaska barggu ovddas lullisámegiela, davvisámegiela ja julevsámegiela hárrái.

2018: Karin Tuolja (Johkamohkki) ja Jekaterina Mechkina (Murmánka)

2022: Ole Henrik Magga

Sámi boazodoalloguovlu Norgga beale Sámis lea Finnmárkku rájes davvin gitta Engerdála rádjai Hedmárkkus lullin. Guohtuneatnamat lea juhkkjuvvon regiovnnaš guohtonguovlun main leat vuollásaš boazoorohagat. Doaibmaovttadat lea siida, muhto dat rievddada veahá iešguđet regiovnnaid mielde. Boazodoallosiida lea ovttadat mas leat sihke olbmot, eallu ja guohtuneatnamat.

Siida rievddada jahkodagaid mielde ja guohtumiid ja bargofámuid mielde. Siiddas leat boazoeaiggádat geain leat iežaset mearkkat, siidaoasseaiggádat (mat sáhttet rehkenastojuvvot fitnodeaiggádin), eará bearašlahtut ja verddet.

Sámi boazodoallu buktá buresbirgejumi árktalaš ja vuolleáarktalaš guovlluide ja lea máhtto- ja kulturbánjkun servodahkii muđui. Boazodoallu lea vuodđuduvvon pastoralnomadismma ala ja dasa laktásit mánggalágan árbevirolaš luonddugeavaheamit. Dat lea vuodđun duodjái, dáidagii ja kultuvrii ja dat fievrriid viidáseappot sámi giellageavaheami ja – arenaid geavada bokte.

Seailluhansuorggit

Sámi boazodoallu lea unnán dokumenterejuvvon priváhtaarkiivvaid bokte. Seammas lea dát guovddáš ja mávssolaš suorgi sámi servodagas. Lea dehálaš áimmahuššat dan dokumentašuvvna mii juo gávdno boazodoalu priváhta arkiivvain. Dat lea mielde nanneme ealáhusovddideami, árvoháhkama, kulturárbbi ja historijá. Demokrátalaš oainnu mielde lea dehálaš áimmahuššat vuoigatvuodadokumentašuvvnaid mat váikkuhit dasa ahte boazodoallu lihkestuvvá sámi ealáhussan.

Boazodoalloguovlun lea árbevirolaš máhttu sáhtta boazodoalu arkiivvaid bokte addit vuodu sámegeiela seailluheapmái ja ovddideapmái .

Lea dárbu čohkket, seailluhit ja almmusin dahkat dokumentašuvvna orohagain, siiddain, boazoservviin, organisašuvvnaid ja ovttaskas boazodolliin. Lea maiddá mávssolaš seailluhit njuovahagaid fitnodatarkiivvaid, ja eará gullevaš fitnodagaid, mat viidáset nálástuhttet bierggu, náhki, čoarvi jna, ja maiddá boazodoalloguovlun mátkkealáhus- ja máhttofitnodagaid fitnodatarkiivvaid.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigegeuvdil leat seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtta leat áigegeuvdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvvna.

Orohat 1,2,3 Østre Sør-Varanger/Nuorta Máttá-Várjjat

Orohat 7 Rákkonjára

Orohat 14 Spierrtanjára

Orohat 19 Sállan

Orohat 22 Fiettar

Orohat 25 Stierdná

Orohat 27 Joahkonjára

Orohat 34 Ábborašša

Orohat 42 Beahcegealli

Orohat 36 Tjeldøy/Dielddasuolu

Orohat 14 Kvaløya/Sállir

Orohat 17/18 Mauken/Tromsdalen - Meavki/Stuoranjára

Orohat 18 Voengelh-Njaarke

Orohat 24 Saltfjellet/Sáltoduottar

Orohat 27 Stajggo/Hábmer

Orohat 7 Gasken-Laante

Orohat 6 Fovsen-Njaarke

Orohat 2 Gæbrie Sijte /Riast/Hylling

Orohat 5A Pasvik/Báhčaveaijji

Orohat 4/5B Cizášnjára-Sállan - Skogerøya/Spurvneset

Orohat 6 Várjjatnjára

Orohat 9 Olggut Corgaš/Oarje-Deatnu

Orohat 13 Lágesduottar

Orohat 14A Spierrtagáisá

Orohat 20 Fálá/Kvaløy

Orohat 21 Gearretnjára

Orohat 23 Seainnus/Návvgastat

Orohat 24A Oarje-Sievju

Orohat 24B Nuorta-Sievju

Orohat 24B Nuorta-Sievju

Orohat 11T Ráidná

Orohat 33T Ittunjárga

Orohat 19/32T Ivgoláhku

Orohat 25 Stierdná

Orohat 41 Beaskádas

Orohat 26 Lakkonjárga

Orohat 28 Cuokcavuotna / Bergsfjord

Orohat 29 Seakkesnjárga ja Silda

Orohat 32 Silvvetnjárga

Orohat 33 Spalca

Orohat 40 Orda

Orohat 35 Fávrosorda

Orohat 36 Cohkolat

Orohat 37 Skárfvággi

Orohat 39 Árdni/Gávvir

Orohat 34 Kanstadjord/Vestre Hinnøy/linnásuolu

Orohat 23 Kongsvikdalen

Orohat 22 Grovfjord/Roabat

Orohat 16 Sør-Senja/Oarjijt Sážžá

Orohat 15 Nord-Senja/Nuorta-Sážžá

Orohat 12 Ringvassøy/Ránes

Orohat 13 Rebbenesøy/Ruobbá

Orohat 10 Vannøy/Várdná

Orohat 24 Bassevuovdi

Orohat 20 Hjerttind/Stállonjárga

Orohat 21 Gielas

Orohat 20 Jillen-Njaarke

Orohat 19 Byrkije

Orohat 21 Røssåga/Toven

Orohat 23 Hestmannen/Strandtindene

Orohat 22 Ildgruben

Orohat 25 Balvatn

Orohat D26 Duokta orohat

Orohat 28 Frostisen

Orohat 29 Skjomen

Orohat 8 Skæhkere

Orohat 9 Låarte

Orohat 10 Tjæhkere sijte

Orohat 11 Åarjel-Njaarke

Orohat 3 Elgå

Orohat 1 Essand

Orohat 4 Femund

Orohat 5 Trollheimen

International Centre For Reindeer Husbandry (Icr)

Boazodoalu ja duoji oahpahuskantuvra, Guovdageaidnu

Norske Reindriftssamers Landsforbund/Norgga
Boazosápmelaččaid Riikkasearvi, Romsa

NRL-jodiheaddjit

1947-1949 - Lars Danielsen, Lulli-Trøndelága

1949-1957 - Paul Danielsen, Lulli-Trøndelága /Hedmárku

1957-1958 - Anton Lifjell, Nordlándá

1958-1959 - Johan Johnsen, Nordlándá

1959-1960 - Nils O. Kappfjell, Nordlándá

1960-1962 - Anders Bær jr., Kárášjohka

1962-1963 - Anders J. Sara, Guovdageaidnu

1963-1964 - Aslak N. Logje, Guovdageaidnu

1964-1965 - Anders Bær jr., Kárášjohka

1965-1973 - Paul Fjellheim, Lulli-Trøndelága /Hedmárku

1973-1978 - Anders Oskal, Romsa

1978-1982 - Johan J. Eira, Guovdageaidnu

1982-1984 - Berit Oskal Eira, Romsa

1984-1994 - Odd Erling Smuk, Várjrat

1994-1998 - John Henrik Eira, Kárášjohka

1998-2006 - Aslak J. Eira, Kárášjohka

2006-2014 - Nils Henrik Sara, Guovdageaidnu

2014-2021 - Ellinor Jåma, Namdalen

2022- Inge Even Danielsen, Rosse/Plaassja

Duodji

Duodji lea oassi sámi kulturárbbis ja lea sápmelaččaid árbevirolaš giehtaduodjegelbbolašvuohta. Duodji lea sihke kultuvra ja ealáhus, ja lea maiddá dehálaš identitehtahuksejeddji elemeanta sámi servodagain (samediggi.no).

Duodji lea juohkelágan hutkkálaš doaimma mii sisttisdoallá sámi duoji, giehtaduoji, dáiddaduoji, garraduoji ja smávvaindustriija mas lea sámi kultuvra dahje árbevierru vuodđun. Duodji čilge sihke duddjoma ja dan mii duddjojuvvo. Luondduávdnasiin nugo muoras, ruohttasiin, náhkis, čoarvvis, dáktiin, dáinniin, ulluin ja biktasiin ráhkaduvvojit buktagat sihke geavahandáiddan ja kulturealáhussan.

Duodji lea ávnnaskeahces máhttu mii dađistaga ovdána. Vuoinjalaš kulturdovdahemiid joatkimii dárbašuvvojit doaima mi kulturguoddit (Sámedikki ášši SP 9/20). Dát suorgi lea dehálaš vuodđun dokumentašuvdnii, dutkamii ja gaskkusteapmái rievddadeaddji odđaaigásaš sámi servodagas. Sámi Duodji ja Sámi Made leat duoji sertifiserenmearkkat. Ollu nissonolbmot barget dáinna doaimmain.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Stiftelsen Duodjiinstituttet, Guovdageaidnu

Anita Mathisen Duodji Og Gjenbruk, Čávkus

Karins Duodji Og Koftesøm Olsen, Dálvesvággi

Martine Bekke Duodji, Sámmolvárri

Anja Graven Duodji & Design, Áltá

Anti Duodji, Davsesiida

Myrvoll Duodje Ja Diehtu, Romsa

Berit Anne Sara Eira Duodji, Máze

Ellen A. Oskal - Luhti Ja Duodji, Buvrovuotna

Elvevoll Duodji, Moskaluokta

Seilluhansuorggit

Duodji arkiivvaid lea dehálaš seilluhit vai árbevirolaš máhttu, sámegeiella, identitehta, kulturárbi ja kulturealáhus viidásetfievrriduvvojit. Dása gullá ollu dokumentašuvdna maid sámi ásašusat, organisašuvnnat, searvvit, searvvit ja ovttaskas olbmot leat čohkken.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seilluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequoddil seilluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtta leat áigequoddil seilluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Skáidi Duodji Elise Nilssen-Broderstad, Skánik

Heidis Duodji Boine, Kárášjohka

Jernsletten Villsau Og Duodji, Vuonnabahta

Jm Duodji V/ Mariann M. Josefsen, Leavdnja

Sarre Duodji - Design, Deatnu

Harrs Duodje, Ájluokta

Anna Ciucka Sjursen Duodji, Borgen

Káava Sami Dvodji Samisk Brukskunst Laila Gunilla Wilks, Oslo

---

Imb Bongo Duodji Og Reindrif, Guovdageaidnu

Kristine Balto Duodji, Kárášjohka

Hotti Duodji, Guovdageaidnu

Inga Anne Marit Juuso Duodji, Guovdageaidnu

Johan Isak I . Buljo Duodji, Guovdageaidnu

Johnny Henrik Duodji Skum, Máze

Nystad Duodji, Kárašjohka

Sami Souvenir & Duodji V/ Ole N .p . Eira, Guovdageaidnu

Tornensis Duodji, Guovdageaidnu

Karens Siris Duoddji Og Utmarkstjenester, Guovdageaidnu

Maravna Duoddji Marit Ravna Nilsdatter P Eira Sara,
Guovdageaidnu

Karete Pedersens Duodje, Ájluokta

Anita S. Nergård Mássøra Og Duodje, Ájluokta

Duolljá Duodje, Dájdda & Giella, Ájluokta

Sami Souvenir & Duodji V/ Ole N.p. Eira, Guovdageaidnu

Hávar Larsen, Báhcavuotnja

Luovta-Ánndi – Anders Paulsen, Ájluokta

Åarjel Saemien Dajve, Rosse/Plassje

JAK Daidda ja duodji /Jørn Are Keskitalo Kunsthåndverk

Nils Arvid Vesterfjell

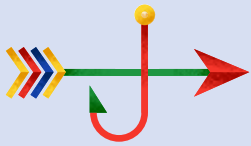

Maja Dunfjeld, Grong

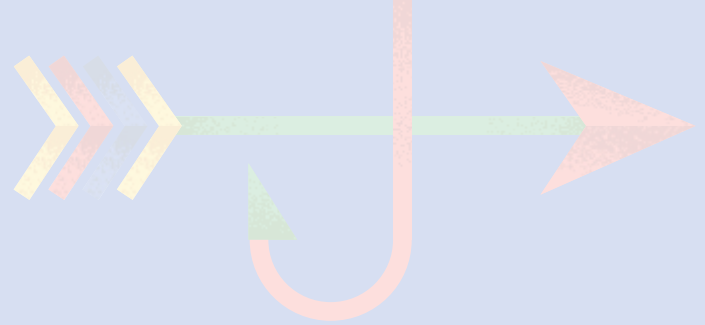

Áibmeáiti, Deatnu

Guollebivdu

Guollebivdu vuonain ja riddoguovlluin lea mávssolaš riddoguovllu báikegottiid ássamii ja barggolašvuhtii. Mearrasámi kultur- ja ealáhusbargui gullet árbevirolaš vuotna- ja riddobivdu ja maiddá mearraluossabivdu, johkabivdu ja sáivačáhcebivdu. Guollebivdu vuonain ja riddoguovlluin lea sámi ealáhusaid ja kulturdoaimmaheami ávnnaslaš kulturvuodđu. Ealáhus lea guovddáš oassi sámi lotnolasealáhusas.

Akvakultuvra/guollebiebman lea ođđaset ealáhus sámi guovlluin.

Seailluhansuorggi

Dokumentašuvdna vuotna- ja riddoguolásteami birra sámi guovlluin galgá seailluhuvvot. Dát suorgi lea unnán dokumenterejuvvon ja lea dehálaš vuodđomateriála mas lea mearkašupmi sámi servodahkii.

Dáid doaimmaid arkiivvat mitalit sámi ealáhusovdáneami, árvoháhkama, kulturárbbi ja historjja birra. Árbevirolaš máhttu mearraluossabivddu, johkabivddu ja sáivaguollebivddu birra lea dehálaš bisuhit ja dokumenteret oassin sámi kultuvrras, giella- ja ealáhusdoaimmas. Sámegeiela terminologijja dokumentašuvdna ja seailluheapmi dán suorggis lea mávssolaš. Ealáhussii gullet fitnodagat, organisašuvnnat ja olbmot.

Bivdi – Mearrasámi guolástan- ja bivdoorganisašuvdna

Ealáhusorganisašuvdna Bivdu, Áltá

Stiftelsen Mearrasiida, Billávuotna

Laksefiskeforeningen for Tanavassdraget - Deanučázádaga luossabivdosearvi

---

Tanavassdragets Fiskerettshavere-Deanu cazadaga Vuoigatvuodalaččat

---

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequodilat seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhttá leat áigequodil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna . Muđui čujuhuvvo servodatsuorgái Mearraborramuš Det vises for øvrig til Samfunnsområdet Sjømat.

Nasjonalt villakssenter Tana – Joddu

Sør-Varanger Sjølaksefiskerlag, Ruovdevuonna

Øst-Finmark Kystfiskerlag, Čáhcesuolu

Nesseby Fiskerlag, Vuonnaabahta

Varanger fjordfiskelag, Vuonnaabahta

Meahcásteapmi

Sámi servodagas lea meahcásteamis dehálaš sajádat sámi ealáhussan ja kulturguoddin. Árbevirolaš sámi meahcásteapmi sisttisdoallá máhtu das movt viežžat birgejumi dain resurssaid mat gávdnjit. Dás lea maiddá sáhka árvvuin ja árbevirolaš máhtus. Árvun sáhttá leat birget meahcástemiin sihke ruovttudoalloekonomiija ja eallinlági dáfus.

Suorgi lea oassin árbevirolaš sámi lotnolasealáhusheiveheamis. Geavaheapmi lea rievdan áiggiid mielde, muhto meahcásteapmi lea ain dehálaš oassi ávnnaslaš vuđđosis .

Seailluhansuorggit

Lea dehálaš čuvget luondduriggodagaid viežžama ja ávkkástallama sámi guovlluin. Máhttu bivdima, murjiid, šattuid ja árvvuid ja historjjá birra maid dát oassi kulturárbbis ovddasta, galgá seailluhuvvot ja jodihuvvot viidáseappot. Dokumentašuvdna bivdu ja luondduávkkástallama birra gávdno organisašuvnnaid ja priváhta olbmuid duohken. Dasa lassin sáhttá gávdnat dokumentašuvnna ovdamearkka dihte gávppis mii lea vuostáiváldán gálvvu viidáset vuovdimii dahje fitnodagain mat geavahit gálvvuid viidáset náláštuttimii.

Nordlysmat -Káven utmarksgård, Áltá

Sámi Bivdo- Ja Meahcástanservi/Samisk Fangst- Og Utmarksforening, Guovdageaidnu

---

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequodilat seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhttá leat áigequodil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Samiid Meahcit - Samisk Utmark - Saamien Erämaat Ry, Deatnu

Samisk Tradisjonell Vekstforbund, Kárášjohka

Loddensearvi Boarri, Guovdageaidnu

Govva, filbma

Sámi arkiiva áigu sealluhit ja gaskkustit govaid ja filmmaid sámi servodagas ja sámi servodaga birra. Govat ja filmmat dokumenterejit sámi historjjá, sogaid, kultuvrra, ealáhusaid ja árbevieruid ja leat mielde hábmeme máhtu ja identitehta.

Sámi filmain lea dehálaš mearkkašupmi sámegeiela sealluheamis ja ealáskahttimis. Filmmat leat diehtujuohkingáldut sámi kultuvrra birra ja leat mielde čalmmustahttime dan. Sámegeielat filmmat nannejit sámi mánáid geiela, identitehta ja gullelašvuoda. Sámi filbmasuorggis lea vejolašvuhta barggahit eanet dáidda- ja kulturbargiid ja váikkuhit dehálaš árvoháhkamii sámi guovlluin. Sámi filmmat sáhttet nannet stuoraservodaga máhtu ja ipmárdusa sámi kultuvrra ja historjjá birra.

Govat ja filbma leat áigequovdilis suorggit sámi kulturárbbi máhcaheamis sámi servodahkii. Geahča kap. 6.3 Máhcaheapmi.

Sealluhansuorggit

Dál ii leat ovttasge válđoovddasvástádus sealluhit sámi arkiivafilmmaid. Sámediggi čujuha dasa ahte mávssolaš ávnnaslaš kulturárbi sáhttá mannat duššái jus dat eai báikáduvvo ja vurkejuvvo dohkálaš vuogi mielde (Sámediggeráđi čilgehus, 2023). Lea maiddái dárbu digitaliseret osiid materiálas dan geažil go kvalitehta hedjona.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Sealluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát sealluheapmái. Maiddái eará arkiivvaid sáhttá leat áigequovdil sealluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Govas Film & Mediaproduksjon AS, Deatnu

Samisk Filmforbund, Kárášjohka

Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS, Guovdageaidnu

Sapmi Film Mai-Lis Eira, Guovdageaidnu

Sami Media AS, Troanddin

Eira Sami Productions, Guovdageaidnu

Samisk Film Institutt (Isfi), Kárášjohka

Nuoraj-TV, Ájluokta

Greta Andrea Kvaal, Romsa

Susanne Hætta Foto, Čáhcesuolu

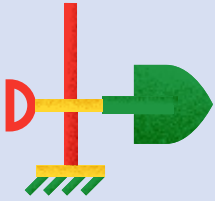
Bente Hætta fotoatelié, Guovdageaidnu

Fotograf Johan Mathis Gaup, Guovdageaidnu

Bluecat Film AB

Eanandoallu

Eanandoallu oktan vuollekategoriijaiguin eanandoallu, vuovdedoallu, meahccedoallu ja fuođđodoallu gullet vuodđoeláhusaide. Servodatsuorgái gullet maddái vuodđoávdnasiid buvttadeaddjit ja reidenfitnodagat.

Seailluhansuorggit

Árktalaš eanandoallu lea okta dain surggiin maid Sámediggi vuoruha. Eanandoallu lea dehálaš ássamii ja ealli giliid ovddideapmái ja lea dáhkádussan sámi kultuvrra ja giela sihkkarastimii ja ovddideapmái. Sámi eanandoalu vuodđobuvttadeamit leat mielkebuvttadeapmi ja sávzadoallu (Samediggi.no). Ealáhus lea guovddáš oassi sámi lotnolasealáhusheiveheamis.

Sámi arkiiva áigu sihkkarastit sámi guovlluid oapmedálloarkiivvaid. Felleskjøpet báikkálaš ossodagat, árvoháhkandokumentašuvdna njuovahagain, meierijain, mašiidnalágideddjiin, fievrridansuorggis jna. leat maid áigequovdilis seailluhansuorggit.

Stensaas Reinsdyrslakteri AS, Rosse/Plaassja

Lierne Viltforedling AS, Nordli

Siccejávri fjellstue

Finmark Rein, Deatnu

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrraiguin árvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát seailluheapmái. Maddái eará arkiivvaid sáhtta leat áigequovdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna. Čujuhuvvo muđui servodatsurggiide Boazodoallu ja Meahcásteapmi.

Raggo Rein, Deatnu

Unjárgga dološ sávzza searvi

Sávzadoalli Vuolit-Molležis Siri Ravna Eriksen, Kárášjohka

Mearraborramuš

Mearraborramuš leat guolit, skálžoeallit, skálžžut, debbot ja stárat, biikanáhkagat, šlieddaeallit ja mearranjiččehasat. Mearraborramušealáhusas sáhttet leat guollefanafitnodagat, vuodđoávnnasbuvttadeaddjit, reidenfitnodagat, biergasiid ja bálvalusaid lagideaddjit, vuovdindoaimmat ja dutkan- ja oahpahasásahusat. Ealáhus juohkasa guovtti váldokategoriiji: luondduguolásteapmi ja akvakultuvra (biebman).

Seailluhansuorggit

Dáid doaimmaid arkiivvat dokumenterejit ealáhus- ja kulturdoaimmaheami, heiveheami ja árvoháhkama sámi riddo- ja vuotnaguovlluin.

Vuoruhuvvon aktevrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrariguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigeguovdilat seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtta leat áigeguovdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna. Čujuhuvvo muđui servodatsuorgái Guollebivdu.

Musken Laks, Divttasvuotna

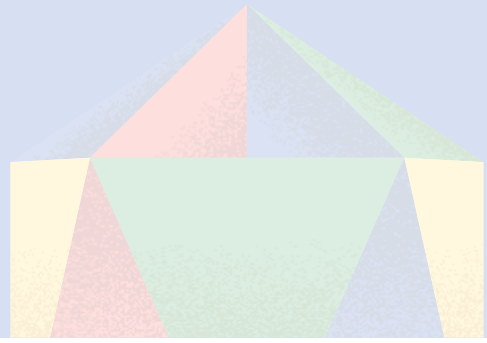

Skardalen Settefisk AS, Gáivuotna

Bákteindustriija

Bákteindustriija čatnasa roggamii ja huksenávdnasiid ráhkadeapmái (sáttu, mollejuvvon geađggit, čievra), industriijaminerálii, metállamálmii, luonddugeđggiide ja energiijaminerálaide (darfi, koalla). Bákteindustriijii gullet fitnodagat, organisašuvnnat ja olbmot geat vuosttažettiin barget báktebuktagiiguin.

Seilluhandilli ja guoskevaš ovddasvástádus

Norgga bákteindustriijaarkiivvas Vestfoldarkiivvas lea nátionála ovddasvástádus seilluhit bákteindustriija arkiivadokumentašuvnna. Bákteindustriija doaimmaid guovddáš priváhtaarkiivvat čuvvot eaiggátstruktuvrraid ja váldokantuvrraid sajádaga. Dábálaččat leat dat olggobealde sámi servodaga, ja daid arkiivvat šaddet bákteindustriija nátionála seilluhanplánaid vuollásažžan. Sámi priváhtaarkiivva oktavuodas lea áigejuovdil čohkket lasi dokumentašuvnna sámi aktevrrain, earret eará sámi bargiin, investoriin ja guoskevaš áššebeliin beroštusriidduid oktavuodas.

Seilluhansuorggit

Sámi ássanguovllus leat valjis minerálat ja áiggiid čađa leat ásahuvvon ollu ruvkket ávkkástallama ja reidema várás. Ruvkedoaimma lea buktán ahtanuššama ja bargosajiid, muhto maiddái luonddusisabahkkemiid, nuoskkideami ja areálariidduid. Earret eará dokumentere Duohtavuoda- ja soabadankommišuvdna ruvkeásahemiid váikkuhusaid

---

Kåfjord kobberverk, Áltá

Masi kvartsitt – Náránaš, Guovdageaidnu

Bidjovágge gruver, Guovdageaidnu

---

sámi boazodoalloguovlluin (Duohtavuoda- ja soabadankommišuvdna 2023).

Bákteindustriija arkiivvat leat mielde dokumentereme sámi historjjá, industriijaovdáneami, ealáhusheiveheami, luonddu- ja birasgáhttema ja vuostálastima ja vuoigatvuodagičču.

Bákteindustriija vuosttaldeami arkiivvat leat čilgejuvvon daid surggiid vuolde: Luondu ja birasgáhtten, Mánáid- ja nuoraidorganisašuvnnat ja Politihkka ja politihkalaš organisašuvnnat.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seilluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigejuovdil seilluheapmái. Maiddái eará arkiivvaid sáhttá leat áigejuovdil seilluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Joma gruver

Skorovatn gruver

Industriija

Industriija-servodatsuorgái gullet fitnodagat mat doaimmahit manuálalaš dahje mašiinnalaš, fysalaš dahje kemijjalaš nuppástuhttima dahje mat ođasmahttet ávdnasiid dahje osiid ođđa buktagiidda. Industriija bidjá eavttuid ja váikkuha ja rasttilda eará servodatsurgiid ja sektoriid.

Sealluhansuorggit

Industriijaovdáneapmi lea mielddisbuktán ahtanuššama ja bargosajiid sámi guovlluide. Industriija arkiivvat veahkehit dokumenteret sámi historjjá, industriijaovdáneami, sámi ealáhusheiveheami ja lotnolasealáhusaid.

Sámi arkiiva áigu sihkkarastit guolleindustriija ja duodjeindustriija fitnodagaid dokumentašuvnna sámi guovlluin.

Muđui čujuhuvvo servodatsuorgái Duodji.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Sealluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigegeuvdilat seailuheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtta leat áigegeuvdil sealluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Nimek, Divtasvuodna

Samisk Nærings-Og Utredningscenter AS, Deatnu

Samisk Tekstil AS, Kárásjohka

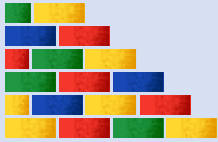

Sápmi Næringshage AS, Deatnu

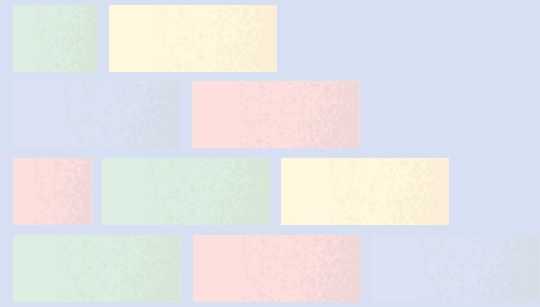

Sápmi Invest AS, Deatnu

Huksen ja ráhkadus

Servodatsuorgái gullet visttiid, rusttegiid ja infrastruktuurra husken ja bajásdoallan. Dasa lassin bohtet čáhce- ja kloáhkkarusttegat, industrijarusttegat, bohcejohtasat ja el-fápmojohtasat, ja rusttegat el- ja telekommunikašuvnna várás.

Servodatsuorggis leat ollu stuorát ja smávit aktevrrat ja ollu bargit.

Seailluhandilli ja guoskevaš ovddasvástádus

Stuora dáčča fitnodagat leat dávja fárus ja leat seailluhuvvon Arkiivadoaimmahagas priváhtaarkiivvaid nationála plána mielde.

Seailluhansuorggit

Sámi arkiiva háliida seailluhit dán servodatsuorggi arkiivvaid go lea sáhka sámi historjjás ja ealáhusovddideamis sámi ássanguovllus. Mis lea beroštupmi dakkár sámi fitnodagaid arkiivvaide mat barget iešheanaláččat dahje mat veahkehit ja ovttasbarget konsearnaiguin.

Dáid doaimmaid arkiivvat mitalit árvoháhkama, ealáhusovdánahttima ja historjjá birra. Dát ealáhus lea guovddáš oassin sámi lotnolasealáhusheiveheamis.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtta leat áigequovdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Nemotek, Guovdageaidnu

Saha, Kárášjohka

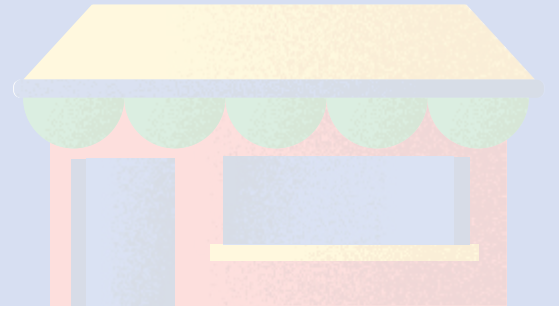

Huksen Sami Guttorm, 9730 Kárášjohka

Gálvogávppašeapmi

Servodatsuorgái gullet agentuvrrat, stuoragávppit ja smávvagávppit main leat juohkelágan gálvvut ja bálvalusat gálvovuovdima oktavuodas. Dása gullá maiddái mohtorfievrruid divvun. Dás lea sáhka smávva báikkálaš gávppiin ja divohagain. Organisašuvnnat gieđahallet fidno-, fidnosuorge- ja fágaovttastumiid ja beroštusorganisašuvnnaid.

Seilluhansuorggit

Dáid doaimmaid arkiivvat dokumenterejit vuovdin- ja gávpedoaimmaid, árvoháhkama ja ealáhusovdánahttima sámi guovlluin. Sámi arkiiva háliida dokumenteret dáid ovdánanmearkkaid sámi historjjás. Doaimmat sáhttet leat gávppit ja divohagat mat vuvdet ja divodit tráktoriid ja muhtaskohteriid, ja gávppit mat vuvdet murjjiid, guliid ja eará meahccebuktagiid ja mat fas dokumenterejit movt gálvvut leat šaddan ja boahtán gávpegálvun.

Silbarávddiid doaimmat ja gálvogávpi duodjesuorggis gullá dán seilluhansuorgái.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seilluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigegeuvdilát seilluheapmái. Maiddái eará arkiivvaid sáhttá leat áigegeuvdil seilluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna. Muđui čujuhuvvo servodatsurggiide Duodji ja Boazodoallu.

Vuonnamárkanat

Karlsen Kristiansens Votter Fra Sápmi, Tomasjord

Mis Of Sápmi SA, Kárášjohka

Sápmi AS, Namsskogan

Sami Shop AS, Eljásnjárga

Sámi Stories AS, Áltá

Sami Aurora AS, Guovdageaidnu

Sami Design Eira Ellen Bongo, Guovdageaidnu

Sami Galvu AS, Fálesnuorri

Miron Kolonialforretning, Guovdageaidnu

Hættas Landhandel, Guovdageaidnu

Lifjell bovre

Karasjok Samvirkelag

Johtalus ja rádju

Dán servodatsuorgái gullet buot mátkkošteddjiid- ja gálvofievrrideamit nu go ruovdemáđija, geaidnojohtalus, skiipajohtalus, áibmojohtalus ja daidda gulli bálvalusat nu go johtalusguovddážat, gálvoterminálat, biilabisánansajit ja vuorkádoaimmat. Suorgái gullá maid poasta ja distribušuvdnadoaimma.

Seailluhansuorggit

Sámi arkiiva háliida seailluhit sámi johtalus- ja vuorkáasahasaid ja -fitnodagaid arkiivvaid dokumenteren dihte barggolašvuodá-ealáhusovdáneami Sámis. Lea dehálaš seailluhit máhtolašvuodá geainnuid huksema ja ovdánahttima birra ja daid fitnodagaid birra mat leat jodihan mátkkošteddjiidjohtalusa, ruktofievrruid ja fievrrideami - dása gullái maddái skohter- ja johkafanasgeavaheapmi sihke fievrridangaskaoapmin, ealáhussan ja turismma ovdánahttimis.

Frode Utsi AS, Deatnu

Isan, Guovdageaidnu

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát seailluheapmái. Maddái eará arkiivvaid sáhttá leat áigequovdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvvna.

Samuel Nedrejord Drosje, Kárášjohka

Arne Balto, Kárášjohka

Idjadan- ja guossohandoaimmat - turisma

Dán servodatsuorgái gullet idjadanfálaldagat gussiide ja turisttaide ja borramuš- ja juhkamušguossoheapmi. Suorgi gokčá earret eará hotealladoaimma, hosteldoaimma, luopmobáikkiid, gohttensajiid, restauraŋnadoaimma, cateringa ja kantidna- ja báradoaimma

Seailluhansuorggit

Sámi mátkeealáhussii gullá idjadeami, mátkemuittuid ja dujiid vuovdin, sámi borramušaid ja vásáhusaid guossoheapmi.

Idjadan- ja bálvalusdoaimmat leat oassin sámi ealáhuseallimis ja dain lea stuorra mearkkašupmi sámi kulturealáhusaide, bargoeallimii, barggolašvuhtii ja ekonomijii. Dáppe gávdnat mánggaid gohttensajiid, turistabarttaid ja vásáhusguovddáziid. Dákkár doaimmaid arkiivvaid seailluheapmi lea dehálaš mátkeealáhusaide, árvoháhkama ja ealáhusovddideami dokumeneteremii sámi guovlluin.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtttá leat áigequovdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Gargia Fjellstue, Áltá

Storli Camping Og Aernie, Måefie

Kárášjohka Camping AS, Kárášjohka

Sjøsamisk Tun, Porsángguvuotna

Suolovuopmi Fjellstue, Guovdageaidnu

Vásit Sápmi AS, Nordre Seiland

Sápmi Adventures AS, Guovdageaidnu

Visit Sami Ans, Kárášjohka

Tromsø Lapland - Sami Experience AS, Ramfjordbotn

Sami Xtreme Odd Iver Nilsen Sara, Tverrelvdalen

Mikkel Eivind Oskal - Burfjord Sámi Travel, Buvrovuotna

Sami Experience AS, Guovdageaidnu

Sami Siida AS, Áltá

Senja Sami Sillju AS, Vangsvik

Sámi Safari Camp Anna Sofia Kuoljok, 8270 Ájluokta

Nilut Sámi Siida, Guovdageaidnu

Inga-Sami-Siida, Suortá

Nørøjen Slow Food Sápmi, Brekkebygd

Omma Sami Siida, 9027 Ramfjordbotn

Jergul Astu, Kárášjohka

Mollešjohka/Mollisjok fjellstue, Kárášjohka

Rørosrein, Rosse/Plaassja

Hættas opplevelser, Guovdageaidnu

Boazovázzi Goahti AS, Lodegat

Gallas, Rosse/Plaassja

Davvi Siida, Davvesiida

Birk Husky, Máttá-Várjjat

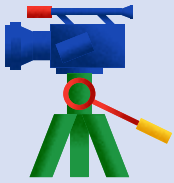
8 Seasons, Vuonnabahta

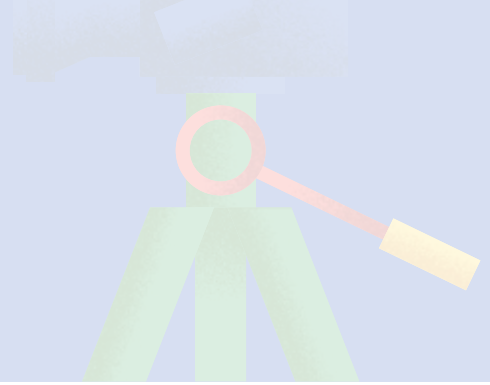
Levajok Fjellstue, Deatnu

Gárdin, Kárášjohka

Media, diehtujuohkin ja gulahallan

Dán servodatsuorgái gullet dieđuid ja kultuvrralaš buktagiid, gulahallan- ja diehtujuohkinbálvalusaid buvttadeapmi ja gaskkusteapmi. Suorgái gullet earret eará lágádusdoaimmat, mediakonsearnat, áibmomeadia, aviisaalmmuheadjit, ođasdoaimmahagat, dihtorávdnasiid ja telegulahallama buvttadeaddjit. Telekommunikašuvdna ja dihtorspealuid buvttadeapmi gullá maid dán suorgái ja čájeha teknihkalaš ovdáneami ja astoáiggedoaimmaid ovdáneami ja nuppástuvvama.

Seilluhansuorggit

Sámediggái lea dehálaš ahte sámi giella, dáidda ja kultuvra leat olámuttos iešguđetge mediain, iešguđetge lávddiin ja ahte das mii buvttaduvvo ja gaskkustuvvo lea alla kvalitehtain (Bušeahtta 2018).

Sámi arkiiva áigu sihkkarastit ja almmusin dahkat sámi media-, diehtujuohkin- ja gulahallandokumentašuvvna. Sámi lágádusain, aviissain, tv-kanálain ja lagasrádioin lea mearkkašupmi sámi servodatovdáneapmái. Aktevrat leat earret eará doaimmaheadjit, journalisttat ja lágádusat.

Vuoruhuvvon aktevrat

Seilluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequodilat seilluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhttá leat áigequodil seilluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvvna.

Čállidlagádus- Forfatternesforlag, Kárášjohka

Davvi Girji, Kárášjohka

Samisk Redaktørnettverk – Sámi Redaktevrafierpmádat, Kárášjohka

---

Isámi .press AS, Kárášjohka

Sálas-Sámi Lágádus Ja Aviisasearvi/Samisk Forlegger og Avisforening, Leavdnja

---

Sagat-Samiid Aviisa AS Samisk Avis AS, Leavdnja

House Of Sapmi AS, Alta

Sami Production Per Inge Finnesen, Bådádjo

Radio Dsf, Kárášjohka

Rieban BM Haglund Musikkproduksjon, Guovdageaidnu

Bárus SA - Sámi lágádus / Samisk forlag, Guovdageaidnu

Saha Records AS, Kárášjohka

Idut AS, Billávuotna

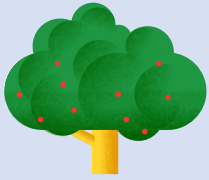
Arkiiva Waren Sardne manis

Daniel Mortenson

Kárášjoga jahkegirji Karasjok árbok

Opmodat

Opmodatsuorgi lea nuorra suorgi Norggas. Ealáhussii gullet ovdánahttit, eaiggádat, lihttoláigoheadjit, ageanttat ja opmodatgaskkusteadjit. Aktevrat gávdnojit surggiin nu go giddodagaid oastimis, vuovdimis dahje láigoheamis, opmodatovddideamis ja takseremis

Seilluhansuorggit

Opmodatsuorggi arkiivvaid seilluheapmi ja almmusin dahkan ovddida ealáhuseallima dokumenterema sámi guovluin.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seilluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát seilluheapmái. Maidái eará arkiivvaid sáhtta leat áigequovdil seilluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Adventure Of Sápmi AS, Guovdageaidnu

Sami Siida Eiendom AS, 9510 Áltá

Sami Baikegottiid Guovddas - Samisk Bygdesenter, 9845 Deatnu

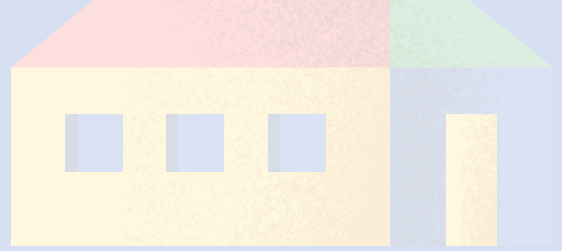

Arctic Sami Adventure AS, 9840 Vuonnabahta

Dálut ja báikkálaš biras

Dán servodatsuorggi mihtilmas aktevrrat leat dakkárat main lea mearkkašupmi báikkálaš servodatovdáneapmái, nugo čoakkálmaviesut, ásodatsearvvit, gilisearvvit, bartasearvvit, buresveadjinsearvvit dahje eará searvvit mat čatnasit ássanguvlui ja lagasbirrasii. Dán servodatsuorggis leat unnán dahje eai oppanassiige fitnodagat.

Sealluhansuorggit

Dán suorggi arkiivvaid seailluheapmi ja almmusin dahkan lea veahkkin dokumentereme giliseruviid, siiddaid, eananeaggátseruviid ja báikkálaš servodagaid sámi guovlluin .

Vuoruhuvvon aktevrrat

Sealluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát seailluheapmái. Maidái eará arkiivvaid sáhtta leat áigequovdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Njauddám sijdd – Skoltebyen i Neiden

Nuvsvåg bo- og hytteforening, Nuvsvåg

Gagga hytteforening, Leavdnja

Felles Neiden, Máttá-Várjjat

Skalvejavre hytteforening, Unjárga

Nesseby bygdelag/Unjárga gilisearvi; Unjárga

Máze gilisearvi/Masi bygdelag, Guovdageaidnu

Láhpoluoppal Gilisearvi, Guovdageaidnu

Fanasgietteguovllu gilisearvi/Báteng og omegn bygdelag, Deatnu

---

Vuodnabat Sijdda/Hellmobotn Grunneierlag, Hápmir

Anárjotleagi Searvi, Kárášjohka

Beskenjárdaga Gilisearvi, Kárášjohka

Válgjoga biras, Kárášjohka

Oahppu ja dutkan

Servodatsuorgái gullet priváhta skuvllat, allaskuvllat, universitehtat ja priváhta dutkanásahusat. Suorggi stivrejit eanas almmolaš áhahusat, muhto juohke dásis leat priváhta aktevrrat. Rádji sáhttá muhtomin leat eahpečielggas, ahte galgá go arkiiva leat almmolaš vai priváhta arkiiva.

Seailluhansuorggit

Sámediggi čujuha dasa ahte alit oahppu ja dutkan nanne sámi giela, identitehta, kultuvrra ja servodateallima. Sektor ovddida máhtu ja olmmošlaš resurssaid mat nannejit sámi servodaga ekonomalaš, kultuvrralaš ja sosiála ovdáneami (Sámediggediedáhus 2016).

Arkiiva galgá bidjat buori vuodu dutkamii, historjjááddejupmái, identitehtii ja riektesihkarvuhtii (Kulturdepartemeanta 2021). Arkiivvat galget ovddidit buori dieđalaš vuodu sámi riektedilliid dokumentašuvnna ja oktagaslaš ja oktasaš riektesihkarvuoda dáfus.

Dán suorggi aktevrraid seailluheapmi ja almmusin dahkan fátmasta internáhtaid, priváhta sámi mánáidgárddiid ja studeantaorganisašuvnnaid. Arkiivvat galget maiddá fátmastit dutkiid arkiivvaid ja ovttaskas olbmuid arkiivvaid geat leat váikkuhan dutkan- ja oahpposuorggi erenoamážit sámi servodaga ektui.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrraiguin árvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhttá leat áigequovdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Elgá giellaealáskahttinprošeakta

Sámi Studeantasearvi Bergenis/Samisk Studentforening I Bergen, Bergen

---

Sámi Studeantasearvi Davvi-Norggas / Samisk Studentforening I Nord-Norge, Romsa

---

Saemien Studeenth Tráantesne, Samisk Studentorganisasjon I Trondheim

---

Studeenth Áarjeldajvesne, Samisk Studentorganisasjon Ved Nord Universitet

---

Sámi Oahppolihttu - Samisk Studieforbund, Guovdageaidnu

Sátne Sámis Da, Guovdageaidnu

Sámi Huksen Ungdomsbedrift, Kárášjohka

Málatvuomi Sámi Mánáidgárdi Sa, Bardufoss

Diddi mánáidgárddi, Deatnu

Sis - Finnmarkku studeantaid ovtastus (SSO)- Studentsamskipnaden i indre Finnmark, Guovdageaidnu

---

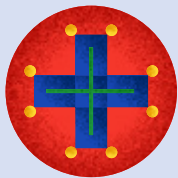
Sørsamisk kunnskapspark, Aarborte

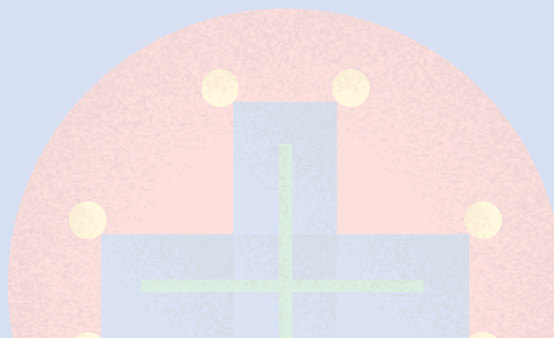
Aarjel Saemiej Skuvle, Snåase

Sámi Álbmotallaskuvla Den samiske Ungdomsskolen, Kárášjohka

Dearvvašvuoda - ja sosiálasuorgi

Dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus lea okta dain stuorámus surggiin servodagas, go mihtida barggolašvuoda ja resursageavaheami ektui. Suorgi lea eanas almmolaččat ruhtaduvvon, muhto ollu priváhta doaimmat leat boahtán lassin. Priváhta dearvvašvuodabálvalussii gullet priváhta buhccidruovttut, buohcceviesut, poliklinihkat, priváhta doaktárat, bátnedoaktárat, fysioterapevttat ja eará. Ollu dain leat unnit dahje eanet ruhtaduvvon bálvalussoahpamušaid bokte suohkaniid dahje dearvvašvuodalágádusaid bealis.

Sealluhansuorggit

Sámi arkiiva háliida sealluhit priváhta doaimmaid arkiivvaid dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaid ovdáneami dokumenterenuođđun sámi guovlluin. Dákkár arkiivvat sáhttet leat ásahusaid, organisašuvnnaid dahje olbmuid arkiivvat, geain lea leamaš guovddáš rolla jortamovran, doavttirin, divššáriin dahje dearvvašvuodadivššáriin sámi servodagas. Arkiivvat sámi álbmotmedisiinna birra gullet maiddái dán suorgái. Máhttu árbevirolaš sámi dálkkodanteknikkaid, molssaevttolaš dálkkodeami, guvhláruššama ja eará dálkkodanvugiid birra galggašii sealluhuvvot ja dokumenterejuvvot. Jáhkkinis eai gávdno dahje leat hui unnán priváhtaarkiivvat dáid manjis, muhto dokumentašuvdna sáhtta leat almmolaš arkiivvain dahje ideála ja priváhta ásahusaid ja organisašuvnnaid arkiivvain, mat oanehit dahje guhkit áiggi leat bargan dainna.

Samisk Spesialistlegesenter, Kárášjohka

Bongos Samisk Sykepleie, Guovdageaidnu

Apotek Sapmi AS, Kárášjohka

Norvang - Konsulent, Terapi i Sapmi, Kárášjohka

Sámi Psykologasearvi, Kárášjohka

Vuoruhuvvon aktevrrat

Sealluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát sealluheapmái. Maiddái eará arkiivvaid sáhtta leat áigequovdil sealluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Jortamovra Sára - Jordmor Sara, Guovdageaidnu

Sørsamisk helsenettverk / Åarjelsaemien healsoeviermie

Márjjá Kirste - Jordmor Kirsten - Kirsten Ravna Hansdatter Nystad, Kárášjohka

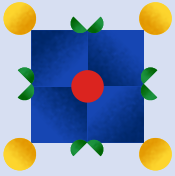

Sámi sosialbargiid searvi/Samisk sosialarbeiderforening, Romsa

---

Mamma Karasjok, Kirsten Svineng

Dáidda ja kultuvra

Servodatsuogi Dáidda ja kultuvra lea viiddis. Mii hábmet, gaskkustit ja vásihit dáidaga ja kultuvrra sihke almmolaš ja priváhta sajiin.

Seailluhansuorggit

Dáidagis lea stuorra mearkkašupmi sámi servodagas. Sámi dáidda, sihke visuála dáidda, musihkka ja filbma leat boahtán eambo oidnosii mañemus jagiid ja árvvus adnojuvvojit sihke nationála ja riikkaidgaskasaš dásis. Sámi dáidda lea mánggaid logijagiid johtán giehtalagaid sámelihkadusain ja dan ovdánemiin.

Ealli kultureallin lea eaktun sámi kulturealáhusaide. Sámi dáidda- ja kultureallimis lea lunddolaččat rájiidrasttideaddji bealli ja lea vuođđun ovttasbargui ja kulturlonohallamii eará álgoálbmogiiguin (Sámediggi, ášši SP 23/13).

Sámi seailluhanplánii gullevaš aktevrat leat dáiddarat, girječállit, eará kulturolbmot, fitnodagat mat barget gávppašemiin, ja/dahje hálddašemiin ja searvvit ja beroštupmiorganisašuvnnat. Plána aktevrat barget surggiiguin nu go govva dáidda, girjjálašvuohta, musihkka, lávdedáidda ja filbma. Museaid, kulturásahusaid, silbarávddiid ja niiberávddiid arkiivvat gullet dán seailluhansuorgái.

Servodatsuogi Media, diehtujuohkin ja gulahallan gokčá girjelágádusaid ja skearrofitnodagaid. Muđui čujuhuvvo Duodje-suorgái.

Vuoruhuvvon aktevrat

Seailluhaneavttuid vuođul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevraraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát seailluheapmái. Maiddái eará arkiivvaid sáhtttá leat áigequovdilát seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Sámi museat mat leat Sámedikki hálddašeamii vuolde

Árbi Of Sápmi Inger Utsi, Áltá

Sami Silver By Somby Ved Kirsten Lisbeth Somby, Kárášjohka

Petter Rust Sølvsme, Guovdageaidnu

Juhls Sølvsme AS, Guovdageaidnu

Knivsmed Strømgeng AS, Kárášjohka

Sami Jienat, Kárášjohka

Idja - Sámi Club Night, Tromsdalen

Sami Baikegottiid Guovddas - Samisk Bygdesenter, Deatnu

Samisk Kulturformidling Kintel, Troanddin

Mun Dajan - Foreninga Samiske Forfattere, Troanddin

Samiske Kunstneres Og Forfatteres Vederlagsfond, Skfv, Kárášjohka

---

Sijti Jarngje - Det Samiske Kultur- Og Utviklingscentre I Hattfjelldal, Aarborte

---

Min Árbe - Vår Arv . Samisk Kulturforening I Máttá-Várjjet, Hesseng

---

Sjeltie - Samisk Kulturpark, Trofors

Andersen Samisk Historieformidling, Skánik

Sami Viessu Oslo Os / Samisk Hus Oslo AS, Oslo

Samisk Kulturforum, Oslo

Tana Gull og sølvsme

Samisk Musikkbransjeforening, Áltá

Samisk Kulturforum, Oslo

Samiske Komponister / Sami Komponisttat, Kárášjohka

Juoigiid Searvi, Kárášjohka

Samisk Litteratursenter AS, Kárášjohka

Dáiddadállu - Sámi Artist Network, Guovdageaidnu

Sámi Lávdí - Sami Association Of Performing Arts, Kárášjohka

Luovvi Luohteguovddas/International Sami Yoik Center,
Guovdageaidnu

Kultur- og musikkfestivalen Márkomeannu

Mázejoavku, Máze

Stierdná studio, Máze

Simmona Máhtte, Máze

Deatnogátte Nuorat- Tanabreddens ungdom, Deatnu

BeskánLuossaRock festivála, Kárášjohka

SVD Musea- ja historjásearvi, Kárášjohka

Marainen Silver, Bissojohka

Åarjelhsaemien teatere, Måefie

Čuojahanjoavku Adjágas

Deatnogátte Nuorat - Tanabreddens Ungdom, Deatnu

Sámi Teáhter Searvi (STS)

Luvlie Nåamesjen Dajve, Limingen

Leif Elsvatn

Oskar Jåma

De sjøsamiske samlinger, Unjárga

Inger Blix Kvammen, Máttá-Várjjat

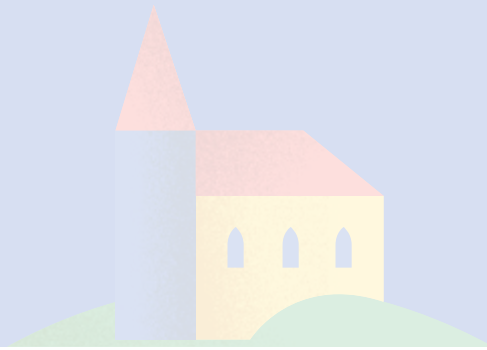

Urhjerttet, Gjøvik

Osku ja eallinoaidnu

Oskku ja eallinoainnu servodatsuorgái gullet stuora máilmeoskkut ja iešguđetlágan oskkolaš servodagat. Dán servodatsuorgái gullet buot organisašuvnnat maid ulbmil lea ovddidit oskkolaš searvevuođa, ovddidit dihto oskku dahje dihto eallinoainnu.

Sealluhanásahus ja guoskevaš ovddasvástádus

Mišuvdna- ja diakonijjaarkiiva Stavangeris sealluha arkiivvaid mišuvdna- ja diakonalihkadusas, risttalaš girkoservodagain ja organisašuvnnain nationála ja regionála dásis. Arkiivadoaimmahagas lea ovddasvástádus Norgga girku arkiivvain dan rádjái go stáhta ja girku sirrejuvvojedje 2012:s.

Sealluhansuorggit

Stuora oassi sámi guovlluid ássiin leat Norgga girku miellahtut, muhto girjáivuohta lea liikká stuoris. Læstadianisma ja Sámemišuvdna leat ain dehálaš oskkolaš fámut sámi guovlluin. Sámi arkiivva mielas lea mávssolaš sihkkarastit dokumentašuvnna mišuvdnalihkadusaid ja iešguđetlágan girkoservodagaid girjáivuodas. Báikkálaš searvegottiid ja oskkolaš servviid, searvegottiid ja sárdneolbmáid dokumentašuvnnat veahkehit dokumenteret oskku, girkoeallima ja eallinoainnu Sámis.

Sotnabeaiskuvllat

Sápmi Evangelistene, Guovdageaidnu

Sami Biibbal, Beardu

Sami Algoalbmot Risttalas Guovddas, Deatnu

Daerpies Dierie

Vuoruhuvvon aktevrrat

Sealluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequodilat sealluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtta leat áigequodil sealluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Saemien Åålmege (SÅ) - sámi searvegoddi

Nesseby menighetshusforening

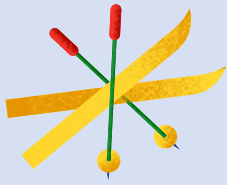

Karlebotn kapellforening

Karasjok Misjonsforening, Kárášjohka

Valáštallan, áhpásmahttin ja sosiála searvvit

Servodatsuorgái gullet organiserejuvvon valáštallan, áhpásmahttin ja sosiála searvvit. Áhpásmahttin ja sosiála searvvit leat ovdamearkka dihte olgodaddan, sosiála searvvit dahje eará astoáiggedoaimmat. Ollu dáin servviin sáhttet gullat eará servodatsurggiid vuollái, nugo birasgáhtten, politihkka, dearvvašvuohta, nuoraidbargu ja searvadahttin.

Seailluhansuorggit

Organiserejuvvon valáštallamis ja servviin lea dehálaš sajádat sámi servodagas. Ollu olbmot buot agiin beroštit valáštallamis ja servviin. Sámediggái lea dehálaš ahte lámhčöjovvojit dakkár valáštallandoaimmat main sámi gullevašvuohta, sámi duogáš ja sámi kultuvra ja giella leat lunddolaš oassin. (Sámediggi, Ášši SP 034/15).

Valáštallanarkiivvat lea dakkár suorgi mii oppalaččat lea unnán dokumenterejuvvon seailluhanásahusain, ja Sámi arkiiva váldá ovddasvástádusa seailluhit servviid arkiivvaid ja valáštallanarkiivvaid sámi servodagas.

Sosiála searvvit nugo Rukses Ruossa báikkálaš searvvit, vuorrásiidsearvvit, sanitehtasearvvit ja iskáresearvvit gullet dán suorgái. Muđui čujuhuvvo surggiide Mánáid- ja nuoraidorganisašuvnnat ja Duodji.

Sámi Heargevuodjin-Lihttu/Saami Reindeer-Race Federation (SHL)

Kautokeino Idrettslag Kil, Guovdageaidnu

Idrettslaget Nordlys, Kárásjohka

Fa Sápmi, Beardogorži

Samisk Sjakkforening, Áltá

Sámi Gamers, Guovdageaidnu

Sámi Taekwondo Klubb, Guovdageaidnu

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigegeuvdilát seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhttá leat áigegeuvdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Álttá Sámi Nuoraid Searvi, Áltá

Sami Culture Club, Ájluokta

Sami Cuoigan, Viehkanja Njoarostanlihttu/ Særforbund For Sami Ski, Friidrett Og Lasso

---

Ersvika Samiske Siida AS, 8050 Tverlandet

Sirbmá IL

Deanu Searat

Mánáid - ja nuoraidorganisašuvnnat

Norga lea organisašuvdnaservodat mas maiddá mánát ja nuorat leat guovddáš oassin, ja mas leat organiserejuvvon buotlágan astoáiggedoaimmat.

Sealluhanásahus ja guoskevaš ovddasvástádus

Arkiivadoaimmahat sealluha riikkaviidosaš organisašuvnnaid, nugo Norgga iskárliehtu ja Norgga nuoraidsearvvi, nationála arkiivvaid. Eará válдоorganisašuvnnat leat Arbark, MDS ja eará.

Sealluhansuorggit

Sámi mánáid- ja nuoraidorganisašuvnnat doibmet sámi mánáid ja nuoraid deaivadanbáikin, ja servodat- ja kulturbarggu ja vel politikalaš barggu forumin. Sis lávejit leat ollu doaimmat nugo giellabarggut, kulturfestiválat, valáštallandoalut, mátkkit ja diehtujuohkindoaimmat. Dehálaš oktasaš ulbmil lea bargat sámi giela, kultuvrra ja identitehta nannemiin ja ovddidemiin (Calliidlagadus.org).

Organisašuvnnat leat aktiivvalaš váikkuheadjit servodatdigaštallamis. Organisašuvnnat servet biras- ja dálkkádatdáistaleapmái earret eará dakko bokte ahte vuosttaldit ruvkedoaimma ja bieggaturbiinnaid Sámis ja sihkkarastet sámi ealáhusdoaimma ja sámi vuoigatvuodaid boahteáigái.

Lea dehálaš dokumenteret dán suorggi doaimmaid ja ángiruššama.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Sealluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilast sealluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtta leat áigequovdilast sealluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Davvi Nuorra, Dálvesvággi

Noereh

NST-U Ungdomsutvalget i Norske Samers Riksforbund (NSR)

NBR-N/NRL-U Ungdomsutvalget i Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL)

Doajmmasiebrre Julevsabme (DSJ) Ájluokta, Hápmir

Sámi Albmoga Nuoraid Searvi - SANS

Nuoraid festivála

Sápmi Media Ungdomsbedrift, Kárášjohka

Veahkkeruđat ja eaktodáhtolašvuoda
ovddideapmi.

Riikkaidgaskasaš organisašuvn

Servodatsuorgái gullet foanddat ja veahkkeruđat (legáhtat) mat dorjot álbmogii ávkkálaš ulbmiliid, humanitára organisašuvnnat mat doaimmahit sosiála bargguid ja váikkuheami. Ollu dáin organisašuvnnain doibmet maiddái riikkaidgaskasaččat.

Seilluhanásahus ja guoskevaš ovddasvástádus

Arkiivadoaimmahat seilluha riikkaviidosaš organisašuvnnain nationála arkiivvaid, nu go Amnesty International, Leger uten grenser ja Kavlifondet.

Seilluhansuorggit

Servodatsuorgái gullet foanddat ja veahkkeruđat Sámis mat dorjot álbmogii ávkkálaš ulbmiliid, humanitára organisašuvnnat mat doaimmahit sosiála bargguid ja váikkuheami.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seilluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigeovdilat seilluheapmái. Maiddái eará arkiivvaid sáhttá leat áigeovdilat seilluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Mama Sara Education Foundation For Maasai Children,
Karášjohka

Tove Kingrens Sámi Duodji Stiftelse, Máze

Girjáivuohta ja searvadahttin

Norgga servodat lea girjái. Sápmelaččaid lassín, mii lea álgoálbmot ja minoritehta, orrot Norggas mánga nátionála minoritehta main lea sierra stáhtus. Dat leat kveanat, romani-álbmot, rom-álbmot, vuovdesuopmelaččat ja juvddálaččat. Ođđaset áiggi sisafárremat lea mielddisbuktán ođđa minoritehtaid.

Seailluhanásahus ja guoskevaš ovddasvástádus

Nátionála minoritehtaid arkiivvat ja dokumentašuvdna galgá fuolahuvvot Arkiivadoaimmahaga seailluhanplána bokte.

Seailluhansuorggit

Sámi arkiivvas lea vuosttažettiin ovddasvástádus seailluhit sámi dokumentašuvnna ja arkiivvaid. Dattetge sáhtta leat áigečovdíl váldit mielde eará minoritehtaid arkiivvaid, sihke ovttaskas olbmui ja joavkkuin doppe gos dat leat sámi guovlluin.

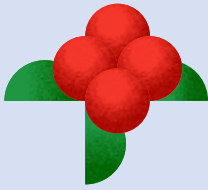
Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigečovdílát seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtta leat áigečovdíl seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

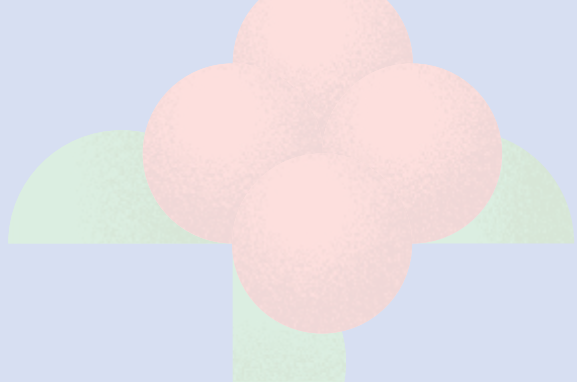

Guovdageaidnu Karasjohka Suoma-Sami Lihtu, 9522
Guovdageaidnu

Luondu ja birasgáhtten

Luondu ja birasgáhtten lea viiddis servodatsuorgi mii gokčá buot areálahálddašeami ja nuoskkideami eastadeami rájes luonddušláddjivuoda kártema, dálkkádatdoaibmajiid ja guolle- ja fuođđohálddašeami rádjái. Dát leat nationála servodataktevrrat main lea riikkaidgaskasaš gullevašvuohta ja gulahallan.

Seailluhansuorggit

Sámi organisašuvnnat leat aktiivvalaš máhttolágideaddjit ja váikkuheaddjit servodatdigaštallamis. Luonddu- ja birasgáhtten lea dehálaš sámi servodahkii, danne go negatiiva váikkuhusat areálasabahkkemiid geažil, nugo elrávdnjehuksema, ruvkedoaimmat ja bieggaturbiinnat, čuhcet erenoamáš garrasit sámi kultuvrii ja váldoealáhusaide..

Luonddugáhttenorganisašuvnnat dokumenterejit oasi riidduin huksemiid, areálasuodjaleami ja sámi vuoigatvuodagiččuid oktavuodas. Servodatdigaštallamis birrasa ja dálkkádaga birra leat sihke organisašuvnnat, politihkalaš bellodagat ja ovttaskas olbmot dehálaš aktevrrat mat sáhttet leat áigequovdilát sámi suodjalanplánii.

Muđui čujuhuvvo surggiide Politihkka ja politihkalaš organisašuvnnat ja Mánáid- ja nuoraidorganisašuvnnat.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequovdilát seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtttá leat áigequovdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Samisk Naturvernforbund

Miljøagentene Troms Og Finnmark ja báikkálaš searvvit
Romssas ja Finnmarkkus

Folkeaksjonen mot Davvi vindkraftverk

Troms og Finnmark Natur og Ungdom

Naturvernstudentene I Uit

Arvid Jáma

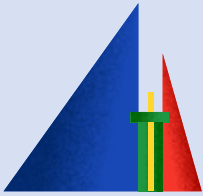

Motvind Innlandet

Stopp Nussirgruva – Redd Repparfjord

Politihkka ja politihkalaš organisašuvnnat

Dán servodatsuorgái gullá bellodatpolitihkka ja politihkalaš organisašuvnnat. Dasa lassin gávdnat stuora nationála politihkalaš lihkadusaid main lea leamaš stuora váikkuhannákca servodatovdáneapmái.

Seailluhansuorggit

Seailluhanbargu čađahuvvo sámi historjjá vuodul mas mišuvdna, koloniseren, rájiid ásaheapmi ja bággo fárren leat vuodđun. Sámi dálá historjá dáruiduhttimiin, giellariidduiguin, areálariidduiguin ja man oktavuodas ođđa sámi almmolašvuohta Sámedikki ja eará sámi ásaheamis ásaheamiin ásaheamiin rámmaid servodatsuorgái.

Suorgái gullá dokumenteret sámelihkadusa historjjá ja mas sámi organisašuvnnaid, politihkalaš akšuvnnaid ja bellodagaid ásaheapmi lea guovddážiis. Dokumentašuvdna sámepolitihkalaš ovdáneamis, servodatrievdamiin ja digitála ovdáneamis galgá seailluhuvvot ja almmusin dahkkojuvot.

Organisašuvnnat leat aktiivvalaš váikkeheadjit servodatdigaštallamis. Organisašuvnnat leat mielde biras- ja dálkkádatáŋgiruššamis ee. eará dan bokte ahte vuosttaldivt ruvkedoaimmaid ja bieggaturbiinnaid Sámis ja sihkarastet sámi ealáhusdoaimmaid ja sámi vuoigatvuodaid boahpteáigái.

Lea dehálaš dokumenteret makkár doaimmat ja áŋgiruššamat leat leamaš dán suorggis. Sámi váhnenfierpmádagat ja sámepolitihkalaš bellodagat gullet dán suorgái.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuolleis namuhuvvon aktevrraiguin árvoštallan dihte leat go arkiivvat áigequoddilát seailluheapmái. Maiddái eará arkiivvaid sáhtta leat áigequoddil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Partiet Árja / Bellodat Árja

Sami Nissonforum / Samisk Kvinneforum, Kárášjohka

Samisk Foreldrenettverk Alta, Áltá

Samisk Foreldrenettverk Bodø, Bådådđjo

Samisk Foreldrenettverk I Káfjord, Sámmolvárri

Samisk Foreldrenettverk I Sør-Troms Og Nordre-Nordland, Skánik

---

Samisk Foreldrenettverk i Tromsø, Romsa

Samisk Foreldrenettverk - Sámi Váhnenfierpmadat, Bjørnevatn

Samisk Foreldrenettverk Máttá-Várjjet - Sámi Váhnenfierpmadat Máttá-Várjjet, Jarfjord

---

Samisk Foreldrenettverk Tráante 2017, Romsa

Oslo Ja Biras Sámi Váhnenfierpmadat - Samisk Foreldrenettverk I Oslo Og Omegn, Oslo

---

Porsáŋgu Sámi Váhnenfierpmadat, 9700 Leavdnja

Sámi Dálulaccaid Searvi - Fastboende Samers Forening, Leavdnja

---

Hemnes Samiske Forening, 8640 Hemnesberget

Hålogaland Samiske Forening, 9470 Rivtták

Nordkyn Samiske Forening Sff, 9790 Gilivuotna

Samisk Sosialdemokratisk Forening, Oslo

Bargiidbellodat/Arbeiderpartiet Sámedikkis

Olgešbellodat – Høyre Sámedikkis

Nordkalottfolket Sámedikkis

Samenes Folkeforbund Sámedikkis

Ovddádusbellodat/Fremskrittspartiet (Frp) Sámedikkis

Norgga Sámiid Riikkasearvi/Norske Samers Riksforbund (NSR) Sámedikkis

---

Sámeálbmot Bellodat/Samefolkets Parti Sámedikkis

Deanu Sámiid Searvi, Deatnu

Sápmi Pride

Garmeres

Foreningen for Skolte-/Østsamene I Neiden

Norrøs – Skoltesamene, Mátta-Várjjat

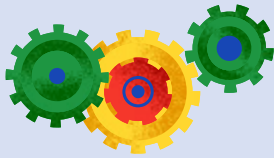

Mjøsen og omegn sameforening

Unjárgga Sámeálbmot Bellodat / Samefolkets parti Nesseby

Fágalaš, dieđalaš, teknikkalaš ja fidnovuđot bálvalusat

Servodatsuorgái gullet ollu iešguđetlágan spesialiserejuvvon doaimmat ja bálvalusat. Suorgái gullet earret eará juridihkalaš bálvalusat ja rehketoallobálvalusat, hálddahusbálvalusat, hálddahuslaš ráđđeaddin, dás maiddá PR- ja gulahallanbálvalusat, fitnodatráđđeaddin, arkitektadoaimmat, almmuhus- ja máinnusdoaimmat, govvendoaimmat, šibitdoavtterbálvalusat, ja márkan- ja oaiviliskadeamit.

Seailluhansuorggit

Suorgái gullet iešguđetlágan doaimmat ja bálvalusat mat leat mielde dokumenterema sámi guovlluid ealáhusvariašuvnnaid.

Vuoruhuvvon aktevrrat

Seailluhaneavttuid vuodul háliida Sámi arkiiva gulahallat vuollelis namuhuvvon aktevrraiguin árvvoštallan dihte leat go arkiivvat áigeguovdilat seailluheapmái. Maiddá eará arkiivvaid sáhtta leat áigeguovdil seailluhit vai olaha ollislaš servodatdokumentašuvnna.

Sami Fagalas Girjecalliid Ja Jorgaleaddjiid Searvi

Destinasjon Sápmi AS, 9845 Deatnu

Sami Consult AS, 2100 Skarnes

Stiftelsen Protect Sápmi

Ballari landbruk, reindrif og naturrádgivning, Romsa

Tundra Drone, Guovdageaidnu

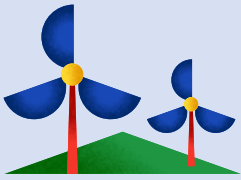

Sálas-Sámi Lágádus Ja Aviisasearvi Samisk Forlegger og Avisforening, Leavdnja

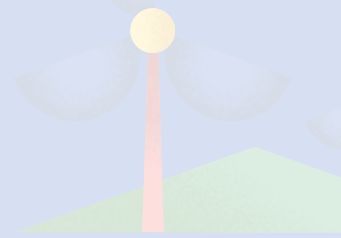

DigForsk AS, Romsa

Servodatsuorggit Olju ja gássa, Fápmolágideapmi, Ruhtadeapmi ja dáhkádus, Bargoaddi- ja bargiidorganisašuvnnat

Olju ja gássa

Olju ja gássa oktavuodas lea sáhka luondduvidá olju ja luonddugássa roggamis ja daidda gullelaš bálvalusain. Fitnodagat buvttadit ja vuvdet olju ja gássa oktan doaimmaiguin nu go iskkademiin, roggamiin, fievrridemiin, gárvvistemiin, vuovdalemiin ja vuovdimiin.

Fápmolágideapmi

Fápmolágideapmái gullet el-rávnnji buvttadeapmi, fievrrideapmi ja juohkin, ja vel lievla- ja lieggačáhcelágideapmi ja gássabuvttadeapmi ja gássagaskkusteapmi jodasfierpmádagaid bokte. Norgga fápmolágádusas leat čáhcefápmu, bieggafápmu ja liekkasvuodafápmu.

Ruhtadeapmi ja dáhkádus

Ruhtadeapmi ja dáhkádus sisttisoallá ruđalaš gaskkusteami, dáhkádusa, ođđasis dáhkádusa ja penšuvdnakássaidda ja vel dákkár ovttadagaid veahkkebálvalusaid. Dán suorgái gullet maid fitnodatbáñkkut ja seastinbáñkkut, dáhkádusfitnodagat, vahátdáhkádusat ja eallindáhkádusat.

Bargoaddi- ja bargiidorganisašuvnnat

Norgga bargoeallima dovdomearkan lea golmmaoasát ovttasbargu gaskal daid organisašuvnnaid mat ovddastit bargiid ja bargoaddiid (oassebelliid) ja stáhta. Dán servodatsuorgái gullet bargoaddi- ja bargiidorganisašuvnnat.

Dát servodatsuorggit eai meannuduvvo dán sealluhanplánas. Čujuhuvvo Arkiivadoaimmahaga priváhtaarkiivaid nátionála plánii ja eará nátionála sealluhanásahusaide nugo Kraftmuseet Oddas ja Tyssedalas, Norgga čázádat- ja energiiidirektoráhtta NČE (NVE), Norgga industriijabargimusea, Arkbark ja Mišuvdna-ja diakonijjaarkiiva.

Arkiivvat dáhpáhusaid, doaimmaid ja ákšuvnnaid mañjel mat guske oljui, gássii ja elfápmobuvttadeapmái leat čilgejuvvon ovdamearkka dihte servodatsurggiid Luondu ja birasgáhtten, Politihkka ja politihkalaš organisašuvnnat vuolde.

Mañit plánaveršuvnnain sáhttet čilgejuvvot dáid surggiid sámi aktevrrat mat sáhttet leat suodjalanárvosaččat.

Čujuhusat

ICA universála julggaštus arkiivvaid birra. «Universal Declaration on Archives», 2011

ICA Indigenous Matters Summi, Tandanya - Adelaide Declaration, 2019

Expert Group on Indigenous Matters – EGIM

Preassadieđáhus riikkaarkivárat, guovvamánu 6. b. 2019, Oktasaš cealkámuš riikkaarkivárain sámi arkiivamateriála sihkkarastima birra.

Arkiivadoaimmahaga priváhtaarkiivvaid seailluhanplána, 2020

Ivar Lie: Kultur næringer i samiske områder - sysselsettingsutvikling og bedriftsstruktur, Norut Áltá – rapport, 2012, 12

Sámedikki mearrádus, Ášši SP 023/13 Sámediggedieđáhus sámi dáidaga ja kultuvrra birra

Sámediggi, Ášši SP 034/15 Sámediggeráđi čilgehus sámi valástallama birra

Sámediggedieđáhus alit oahpu ja dutkama birra, 2016
Sámediggedieđáhus sámi kulturásahusaid birra, 2016

Sámedikki mearrádus áššis 030/16 Sámi arkiiva - nationála ovddasvástádus sámi arkiivabálvalusain

Sámediggi, ášši SP, Hutkás ealáhus – čovddeckeahtes vejolašvuohta, Sámediggeráđi doaibmaplána kultuvrralaš ja hutkás ealáhusaide 2017-2019

Sámedikki bušeahtta 2018

Sámedikki digitaliserenstrategiija, 06.02.2018

Ansvar för samiskt kulturarv, Sámediggi, Sametinget och Institutet för språk och folkminnen, 2019

NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø, Ny lov om samfunnsdokumentasjon og arkiver

NOU 2019:9 Fra kalveskinn til datasjø, Gulaskuddanvástádus Sámedikkis

Sámediggi, ášši SP 9/20 Sámi immateriála kulturárbi ja UNESCO immateriála kulturárbbi gáhttema konvenšuvdna – čuovvoleapmi ja vejolašvuođat .

Sámedikki mearrádus áššis 031/21: Sámi immateriála kulturárbbi oamasteapmi

Raporta Sámediggi, Maadtoej aerpie bætijen aajkan- Máttot árbe boahteáiggáj -Máttuid árbi boahteáigái, 2021

Reive Sámedikkis Arkiivadoaimmahakkii luhtečoakkáldaga seailluheami ja almmusin dahkama birra, 23.01.2023

Sámediggeráđi čilgehus sámi filmma birra, 2023

Stáhtabušeahtta 2020–2023, juolludusreive Arkiivadoaimmahakkii

Stáhtabušeahtta 2022, juolludusreive Arkiivadoaim., 21.12.2021

Jahkeraporta Arkiivadoaimmahat, 2019–2022

Statistikk for Arkivinstitusjonar og arkiv i bibliotek og museum, Arkivverket, 2022

Truth and Reconciliation Commission of Canada: Calls to Action, 2015

Sannhets- og forsoningskommisjonen, Sannhet og forsoning – grunnlag for et oppgjør med fornorskingspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner. Avgitt til Stortingets presidentskap 01.06.2023

Meld. St. 8 (2018–2019), «Kulturens kraft — Kulturpolitikk for framtida»

Kulturdepartemeanta, Gulaskuddannotáhtta, Forslag til ny arkivlov, 05.10.2021

Reindrift, Landbruksdirektoratet/Eanadoalldirektoráhta, www.landbruksdirektoratet.no

Reindrift og rovvilt, Reinbase.no

Brønnøysundregistarat, Ovttatatregisttara

Overordnet bevaringsplan med samhandlingsplan for privatarkiver i Finnmark, Troms og Finnmark fylkeskommune, 2018

Bevaringsplan for privatarkiv i Nordland Fylke, Arkiv i Nordland, 2018

Nettverkssamarbeidet Finnmarksarkivene – Finnmarksarkivene.no
– Finnmarkun arkiivit, finnmarksarkivene.no

The Indigenous Archives Collective - Site as an open blog to encourage discussion about Indigenous archives
<https://indigenousarchives.net/>

Sámiráđđi – Sameráđet 2022: Kultur-Sápmi jurddabeassi/tenketank Om det samiske kulturfeltet i dag og tanker omkring en styrket selvbestemmelse for det fremtidige samiske kunst- og kulturfeltet .

Helen Samuels, Who Controls the Past, The American Archivist, 49,2, 1986

Samenes historie fra 1751 til 2010, Cappelen Damm, 2010

Karen Bleken ja Marit Hosar, Hit! Her! NÅ! Hele verden i Oppland, ABM-skrift 70, 2011

Ellen Røsjø, Majoritets- og minoritetsperspektiv i arkivbevaring, Tidsskriftet Arkiv, 3, 2012

Áigemátki - Tidsreise-Time travel, Sámi Dáiddačehpiid Searvi, Davvi Girji, 2017

Harald Lindbach, Minoritetspolitiske dokumentasjonsstrategier i Nordområdet på 1700-tallet . Avhandling for graden philosophiae Doctor, oktober 2019

Prosjektet «Digital access to the Sámi heritage archives»

Sámi arkiivas plan for digitalisering og tilgjengeliggjøring av samisk kulturarv, 2020

Sluttrapport Samiske metadata, interessenDeatnulyse, Arkivverket 2022

Doalli, Arkivverket, delrapport 1 . 2022

Priváhtaarkiivvaid vuostáiváldinrutiinnaid ovdamearka

Aktevra háliida geiget muhtin sámi silbarávddi arkiivva Sámi arkiivii.

1 Ráhkkanepmi - Sámi arkiiva ráhkkan vuosttaš čoahkkimii aktevrain (silbarávddiin) ja viežžá dieđuid doaimma ulbmiliid birra, ásahanjagi ja vejolaš heaittihanjagi birra, bargiidlogu, konteavstta, servodatsuorggi, viidodaga, historjjá ja geográfalaš báikki birra.

2 Čoahkkin aktevrain - Aktevra bovdejuvvo čoahkkimii dahje telefovndaságastallamii gos mii oazžut dieđuid arkiivva fysalaš dili birra, arkiivva áigodaga, hildomehteriid, ortnetgráda, govaid ja sárgosiid birra ja lea go arkiivvas digitálalaččat ráhkaduvvon materiála. Diehtjuohkin kártema, arkiivva organiserema ja digitaliserema vejolašvuodaid birra digaštallojuvvo.

3 Maid Sámi arkiiva sáhtta fállat - Sámi arkiiva sáhtta fállat nuvttá ja sihkaris vurkema sihke analoga ja digitála arkiivvaid dáfus. Arkiivvat leat rabas dutkiide, studeanttaide ja álbmogii - šiehtadusa mielde suinna gii geige arkiivva.

4 Kárten - Sámi arkiiva sáhtta maŋŋel vuosttaš čoahkkima kártet arkiivva. Kárten lea arkiivva sisdoalu geahčadeapmi mas leat eanet dárkilis dieđut daid čuoggáid birra mat leat logahallojuvvon 2. čuoggás. Buvttá maŋŋel kártema lea listu mii čájeha arkiivva sisdoalu maid sáhtta geavahit 5. čuoggá seailuhanárvoštallamis.

5 Seailuhanárvoštallan - Arkiiva árvoštallojuvvo dasto seailuhanplána golmma seailuhaneavttu vuodul. Jus arkiiva deavdá ovttá dahje eanet eavttuid, de lea arkiiva seailuhanárvosas. Seailuhanplánas árvaluvvojit arkiivvat maid sáhtta árvoštallat seailuhit. Listu ii leat dievaslaš. Eará arkiivvaid sáhtta árvoštallat seailuhanárvosazažžan seamma seailuhaneavttuid vuodul.

6 Ovttasdoaimman earáiguin - Jus eará seailuhanásahusain lea juo oassi arkiivvas, de ovttasbargojuvvo proseassa hárrái, gii galgá vuostáiváldit arkiivva ja gosa dat galgá vurkejuvot.

7 Persovdnadieđut - Dokumentašuvdna árvoštallojuvvo persovdnasuođjalannjuolggadusaid ja GDPR njuolggadusaid ektui. Geahča arkiivaseailuheaddji ásahasaid persovdnasuođjalusasbagadusa Arkiivadoaimmahaga ruovttusiiddus.

8 Digitaliseren - Movt leat digitaliserenvejolašvuodát? Movt juogadit goluid? Ehtalaš árvoštallamat digitaliserema ja digitála arkiivva almmusin dahkama birra. Árvoštallat háliida go Sámi arkiiva vurket ásahusa neahttasiiddu.

9 Geigensoahpamuš - Vuolláičállojuvvo geigensoahpamuš Sámi arkiivva ja aktevrá gaskka. Soahpamušas čilgejuvvo ee. geigenproseassa ja Sámi arkiivva ja aktevrá gaskasaš bargujuohku ja ovddasvástádusjuohku ja arkiivvaid almmusin dahkan dutkiide, studeanttaide ja álbmogii.

10 Almmuheapmi - Almmuhit arkiivakataloga (listtu mas oaidná arkiivva sisdoalu) Arkiivaportálas šiehtadusa mielde arkiivaeaggádiin. Beassanlohpi arkiivaeaggádii ja beassanlohpi álbmogii soahpamuša mielde arkiivaeaggádiin. Arkiivaportála bokte šaddá arkiiva rabas geavaheddjiide. Geavaheaddjit fuobmájit ahte arkiiva gávdno ja sáhttet geavahit dan.

Arkivverket
Samisk arkiv